

Turistfiske i sjø

Vurdering av mulige forvaltningstiltak overfor næringsvirksomhet basert på turistfiske i sjø

Rapport fra partssammensatt arbeidsgruppe

27. juni 2011

Innholdsfortegnelse

1. Oppsummering	3
2. Innledning.....	4
2.1 Nedsetting av en arbeidsgruppe	4
2.2 Begreper og avgrensninger.....	5
3. Formålet med arbeidet.....	7
4. Turistfisket og dets betydning for uttak av marine ressurser i Norge	9
4.1 Spesielle trekk ved det norske turistfisket.....	9
4.2 Utviklingstrekk i næringen.....	10
4.3 Organisering av turistfiske næringen	15
4.4 Omfanget av turistfisket	20
4.5 Andre karaktertrekk ved turistfisket i Norge.....	24
5. Regulering av turistfiske og turistfiske næringen	26
5.1 Norsk forvaltning og regelverk	26
5.2 Utenlandsk forvaltning og regelverk.....	31
5.3 Norsk og utenlandsk regelverk.....	37
5.4 Registrering av fartøy og regler om ansvar for fartøy.....	38
6. Ulike grunner for tiltak rettet mot turistfiske næringen	41
6.1 Behov for kartlegging/kunnskap for å sikre bærekraft.....	42
6.2 Andre relevante hensyn.....	43
7. Mulige forvaltningstiltak.....	44
7.1 Registrering av turistfiskebedrifter.....	45
7.2 Rapportering av fangst mv.....	47
7.3 Registrering av båter	48
7.4 Variabel utførselskvote	50
7.5 Begrensninger i hvor mange ganger den enkelte turist kan utføre fangst.....	51
7.6 Begrensninger i adgangen til å drive turistfiskeanlegg	52
7.7 Innføring av avgifter.....	52
7.8 Ytterligere redskaps- og utstyrsbegrensninger mv	53
7.9 Forbud mot fiske fra utenlandske fartøy	53
8. Avslutning	54
9. Litteraturliste	55
Vedlegg 1	57
Vedlegg 2	63

Forsidebilde: Rorbuanlegg i Sørvågen, Lofoten. Foto: Roger Johansen, NordNorsk Reiseliv

”Den tid en mann fisker blir lagt til hans liv”
egyptisk ordtak

1. Oppsummering

I de senere årene har turistfiskerieringen vokst betraktelig og utviklet seg til å bli en etablert næring mange steder langs kysten. Vi har imidlertid ingen gode anslag på hvor stor del av det samlede uttaket fra havet som kan relateres til denne næringen. Forvaltningen har derfor et behov for mer kunnskap om det ressursuttaket i sjøen som denne næringen bidrar til. Uavhengig av hvor stort dette uttaket er, er det slik at alle som beskatter av våre felles ressurser har et medansvar for at uttaket foregår på en bærekraftig måte.

Samtidig er det i næringens egen interesse at fisketurismen er bærekraftig. Som for annen næring som baserer seg på ressursene i havet, er turistfiskebedriftene avhengige av at ressursen blir tatt vare på. Det nytter lite å drive turistfiskebedrift dersom det ikke er fisk i havet.

Rekreasjonsfiskere er i dag underlagt relativt få reguleringer i Norge. Dette står i kontrast til norske yrkesfiskere, som må forholde seg til et omfattende regelverk; et regelverk basert på prinsipper om *hvem* som kan fiske, *hva* og *hvor mye* som kan fiskes og *hvor*, *hvordan* og *når* det kan fiskes. Også hvis vi sammenligner med andre lands reguleringer av rekreasjonsfiske i sjø er det norske regimet liberalt, typisk ved at det i Norge ikke gjelder kvoter eller avgifter på rekreasjonsfiske i sjø.

Turistfiskerieringen er en sammensatt næring. Aktørene som tilbyr og tilrettelegger for fiske i sjøen er av varierende størrelse, og de ulike tilbudene er forskjellige. I den ene enden av skalaen finner man store rorbuanlegg som tilbyr alt fra overnatting og servering til velutrustede fiskebåter, fiskeutstyr og muligheter for fiskebehandling, opplæring og guiding. I den andre enden av skalaen finner man aktører som leier ut egne hus/hytter og båter til turistene, uten ytterligere tilrettelegging. Noen kan leie ut hyttene sine på egen hånd, mens andre benytter utleiebyråer for å nå turistene og deres marked. I mange tilfeller brukes utenlandske reiseoperatører til å ta seg av det øvrige tilbudet. Vi må heller ikke glemme at det kommer fisketurister til Norge som ikke har noen som helst kontakt med turistfiskerieringen under oppholdet. Det kan dreie seg om turister med campingvogner eller bobiler som fisker underveis på reisen.

Arbeidsgruppen har vurdert flere mulige tiltak overfor turistfiskerieringen. Tiltakene har som siktemål å bidra til bedre ressursforvaltning, gjennom kartlegging og kontroll av næringen. Dette vil styrke den organiserte delen av næringen og bidra til at den også i fremtiden kan drives på en lønnsom og bærekraftig måte. Tiltakene retter seg i hovedsak mot turistfiskebedriftene som baserer sin næringsutøvelse på høsting fra en begrenset nasjonal fellesressurs.

Tiltakene som foreslås er blant annet rapportering av fangst, registrering av turistfiskebedrifter og båter. Arbeidsgruppen har også vurdert variabel utførselskvote, begrensninger i hvor mange ganger den enkelte turist kan utføre fangst, begrensninger i adgangen til å leie ut båt eller drive turistfiskeanlegg, innføring av avgifter og ytterligere redskaps- og utstyrsbegrensninger mv. Det foreslås at regelverk justeres når det gjelder forbud mot fiske fra utenlandske fartøy.

2. Innledning

2.1 Nedsetting av en arbeidsgruppe

Fiskeri- og kystdepartementet besluttet 2. september 2009 å nedsette en arbeidsgruppe for å utrede mulige forvaltningstiltak rettet mot næringsvirksomhet basert på turistfiske. Arbeidsgruppen har hatt følgende medlemmer:

- Johán H. Williams, gruppeleder, Fiskeri- og kystdepartementet
- Kirsti Aulstad Sogn, Nærings- og Handelsdepartementet (Lasse Billington, vara)
- Haaken Christensen, Innovasjon Norge (Aase-Merete Remøy, vara)
- Anne Marie Abotnes, Fiskeridirektoratet (Trond Ottemo, vara)
- Siri Hanson, KS Sør-Norge (Roar Solbakken, vara)
- Olav Nyholmen, KS Nord-Norge (Kjetil Helstad, vara)
- Ann Jorun Olsen, Landsorganisasjonen i Norge (Werner Kiil, vara)
- Inge Arne Eriksen, Sametinget
- Bjørn Bjerke, NHO Reiseliv
- Torgunn Rist, NHO Reiseliv
- Jan Birger Jørgensen, Norges Fiskarlag (Marianne Sandstad, vara)
- Kjell Arne Sundgot, Norges Kystfiskarlag

Toll- og avgiftsdirektoratet ble invitert som medlem av gruppen, men takket nei til å delta.

I tillegg til gruppens medlemmer deltok Erlend Moksness, Merete Nilsen og Jon Helge Vølstad fra Havforskningsinstituttet, Aksel Eikemo fra Fiskeridirektoratet, Edgar Henriksen fra Nofima og Abraham Hallenstvedt som ressurspersoner. Christian Wormstrand, Ingrid Vikanes og Alessandro Astroza fra Fiskeri- og kystdepartementet utgjorde arbeidsgruppens sekretariat.

Fiskeri- og kystdepartementet ga arbeidsgruppen følgende mandat:

”Arbeidsgruppa skal gi ei skildring av situasjonen vedrørende næringsverksemd basert på turistfiske slik den er i dag. Arbeidsgruppa skal basere seg på tilgjengelege kjelder, under dette innspel frå Havforskningsinstituttet og Abraham Hallenstvedt, og den kunnskap som deltakarane i gruppa og inviterte ressurspersonar har. I dette ligg det at arbeidsgruppa også skal sjå på erfaringane frå andre land der turistfisket er regulert. Vidare skal arbeidsgruppa gjere greie for i kva grad næringa sjølv ser på manglande regulering av slik verksemd som eit problem som styresmaktene bør søke å avhjelpe ved særskilte tiltak.

Arbeidsgruppa skal vurdere om det er behov for å regulere næringsverksemd basert på turistfiske og eventuelt greie ut ein eller fleire modell(ar) for regulering, som til dømes fastsetjing av ulike forbod eller ei konsesjonsordning. I dette ligg det mellom anna ei vurdering av

- *om det er ønskeleg å avgrense tilgangen til å drive verksemd retta mot turistfiske,*
- *korleis ei slik avgrensing skal utformast,*
- *om det vil vere rett å ta ei avgift frå slike anlegg eller frå dei gjestane som nyttar anlegga, og kva formål ei slik avgift eventuelt skal gå til.*

Ordninga(ne) som vert vurderte må til ei kvar tid sjåast opp mot internasjonalt regelverk.

Arbeidsgruppa skal greie ut om det vil vere formålstenleg å opprette ei rapporteringsordning der turistfiskeanlegga er ansvarlege for å registrere alle gjestar når dei kjem, vege all fangst fortløpande eller ved avreise og rapportere denne til fiskeristyresmaktene og til tollstyremaktene for gjestar som skal reise ut av landet. Arbeidsgruppa skal også greie ut om det vil vere formålstenleg å innføre avgrensingar i kor mange gonger den enkelte turist kan ta med 15 kg filét ut av landet, jf. regelen om utførselskvote.

Arbeidsgruppa skal gjere ei vurdering av økonomiske og administrative konsekvensar av dei ordningane som vert tilrådd, og dei konsekvensvurderingane som elles vert kravd i Utredningsinstruksen.”

Arbeidsgruppen konstituerte seg 24. august 2010, og har hatt møter i Oslo henholdsvis 24. august 2010, 5. oktober 2010, 3. desember 2010, 5. mars 2011 og et avsluttende møte i Ballstad, Lofoten, 22.-23. mai 2011.

2.2 Begreper og avgrensninger

Det følger av mandatet at arbeidsgruppen skal se på næringsvirksomhet basert på *turistfiske*. Begreper som rekreasjonsfiske, fritidsfiske og turistfiske har alle blitt benyttet om fiske som ikke er yrkesfiske. Det er derfor behov for å klargjøre de begreper som vil bli benyttet i denne rapporten.

Begrepet *rekreasjonsfiske* vil bli benyttet som en samlebetegnelse på fritidsfiske, turistfiske og alt annet fiske som ikke er yrkesfiske. *Yrkesfiske* eller *erhvervsmessig fiske* omfatter alt fiske når vedkommende fisker har fiske eller fangst til levevei alene eller sammen med annen næring. Yrkesfiske kan bare foregå fra fartøy som er tildelt ervervstillatelse og innført i merkeregisteret.

Med *turistfiske* siktes det til fiske i sjø som utenlandske turister driver i norsk farvann. Turistfiske er ofte tilknyttet turistanlegg som tilbyr overnatting og utleie av båt med fiskeutstyr, men kan også dreie seg om utenlandske turistfiskere som leier privat bolig eller bor på campingplasser, i bobiler eller lignende.

Med *fritidsfiske* siktes det til fiske i sjø som norske borgere eller utlendinger bosatt i Norge driver med på fritiden sin, på hobbybasis eller til matauk. Dette innebærer for eksempel at nordmenn som er på ferie i en annen landsdel, og således gjerne kan kalles turister, i utgangspunktet likevel blir regnet for å drive fritidsfiske, ikke turistfiske.

I denne rapporten er målgruppen næringsvirksomhet som baserer seg på rekreasjonsfiske, uavhengig av statsborgerskap og bopel for gjestene som utøver dette fisket. Det innebærer at både utenlandske turister og norske fritidsfiskere vil inngå i omtalen av næringsvirksomheten og bli berørt av eventuelle reguleringer som kan bli foreslått. I det følgende vil begrepet *turistfiske* derfor kunne bli benyttet om alt fiske fra disse virksomhetenes gjester. Rapporten vil ikke gå nærmere inn på det typiske fritidsfisket, da dette ikke danner grunnlag for næringsvirksomhet i form av turistfiskebedrifter.

I rapporten vil også begrepet *turistfiskeanlegg* bli benyttet. Dette dreier seg om fysiske anlegg som både har norske og utenlandske turister som gjester, og hvor det ofte i tillegg til hytte- eller romutleie, også tilbys utleie av båt og utstyr. Flere steder kan man leie guide og/eller skipper, og mange har tilrettelagt anleggene sine med fryserer og egne fileteringsrom. Mens man med *turistfiskeanlegg* gjerne sikter til de fysiske anleggene (hytter osv.), så sikter man med begrepet *turistfiskebedrift* til den juridiske personen eller enheten som driver turistfiskeaktiviteten.

Begrepet *charterbedrifter* vil benyttes om bedrifter som drifter en eller flere charterbåter, dvs. fartøy som tar med seg turister som skal fiske. Disse charterbedriftene vil også defineres som en type turistfiskebedrifter.

Rekreasjonsfiske i sjø og *rekreasjonsfiske i ferskvann* er ulikt regulert. Det fins per i dag få reguleringer som er rettet mot rekreasjonsfisket i sjø.

Rekreasjonsfiske i ferskvann er regulert av lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v. som sorterer under Miljøverndepartementet. Utgangspunktet for rekreasjonsfiske i ferskvann er privat eiendomsrett. Dette medfører at grunneieren har enerett til å fiske så langt grunnen han eier går, jf. §§ 16 og 17. Fiske på privat grunn av andre enn fiskerettshaver og fiske på kommunal grunn, er som hovedregel tillatt mot løsning av fiskekort, jf. §§ 23 og 27. På statsgrunn som ikke er statsallmenning, er fiske med stang og håndsnøre tillatt mot løsning av fiskekort for alle som siste året har vært og fortsatt er fast bosatt i Norge, jf. § 22. Departementet kan fastsette nærmere regler om utlendingers fiske. Tilsvarende regler gjelder i statsallmenning, jf. lov av 6. juni 1975 nr. 31 om utnytting av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane (fjellova) § 28 fjerde ledd. Dersom man ønsker å fiske etter anadrome laksefisk, må man i tillegg til å ha fiskekort, betale fiskeravgift, jf. lakse- og innlandsfiskloven § 30.

Gruppens mandat er avgrenset til rekreasjonsfiske i sjø. Fiske i ferskvann er derfor ikke ytterligere omtalt i rapporten.

Allemannsretten er i utgangspunktet en oppholds- og ferdselsrett, men den gir også rett til å fiske etter saltvannsfisk. Dette innebærer at enhver i utgangspunktet fritt kan fiske i sjøen uten tillatelse fra grunneier. Som for fiske i ferskvann, går rapporten heller ikke nærmere inn på reglene om allemannsretten.

Bærekraft er et sentralt begrep både når det gjelder forvaltning av ressursuttaket i sjøen, og for reiselivet. En bærekraftig forvaltning av ressursuttaket skal sikte mot en langsiktig utnyttelse og bevaring av ressursene som på beste måte legger til rette for høyest mulig avkastning av ressursene. Havressursloven har som formål en bærekraftig forvaltning av alle de villevende marine ressursene.

Bærekraftig reiseliv handler om å ta vare på miljøet, lokal kultur og tradisjon, og opprettholde en bærekraftig økonomi i bedriftene. Dette er et av tre sentrale mål i regjeringens reiselivsstrategi fra 2007.

3. Formålet med arbeidet

Det er et hovedmål i norsk fiskeripolitikk at ressursuttaket i sjøen skal være bærekraftig, og at det slik skal sikres lønnsomhet i fiskerinæringen som skal komme befolkningen langs kysten til gode. Samtidig er regjeringen gjennom sin reiselivsstrategi fra 18. desember 2007¹ og Fiskeri- og kystdepartementet gjennom sin strategi for kystbasert reiseliv 2008-2011² opptatt av å bidra til en positiv utvikling for reiselivsnæringen langs kysten. Bakgrunnen for oppnevningen av arbeidsgruppen må ses i lys av begge disse politiske målsettingene.

Hovedmålet i fiskeripolitikken om et bærekraftig ressursuttak som sikrer lønnsomhet i fiskerinæringen og kommer kystbefolkningen til gode, har ligget fast i mange år, selv om tolkningen av dets innhold har endret seg med utviklingen i fiskeriene og med generelle politiske kursendringer. Hovedmålet har kommet til uttrykk i en rekke ulike meldinger om fiskeripolitikk til Stortinget. I den nye havressursloven som trådte i kraft 1. januar 2009 er formålsbestemmelsen formulert på følgende måte:

”Formålet med lova er å sikre ei berekraftig og samfunnsøkonomisk lønsam forvaltning av dei villevende marine ressursane og det tilhøyrande genetiske materialet og å medverke til å sikre sysselsetjing og busetjing i kystsamfunna.”

Et bærekraftig uttak av villevende marine ressurser vil være en avgjørende forutsetning for varig lønnsomhet i all næringsvirksomhet som baserer seg på høsting

---

¹ http://www.regjeringen.no/upload/NHD/Vedlegg/strategier2007/nhd_reiselivsstrategi%20-%20endelig%20utgave.pdf

² http://www.regjeringen.no/upload/FKD/Vedlegg/Diverse/2008/Strategi%20for%20kystbasert%20reiseliv_web.pdf

av slike ressurser. En slik overordnet tilnærming har i dag bred tilslutning blant berørte næringsorganisasjoner.

Dette er bakgrunnen for at ervervsmessig fiske og fangst i dag er gjenstand for omfattende reguleringer fra myndighetenes side. Alle de kommersielt viktige fiskeriene er nå kvoteregulert i medhold av havressursloven, og ofte på fartøynivå. Dette bidrar til at uttaket kan tilpasses ressursgrunnlaget, samtidig som det legger til rette for framtidig kartlegging av bestandene og kontroll med at uttaket skjer i medhold av fastsatte kvoter og annet regelverk. I denne sammenheng har også deltakerloven som regulerer hvem som kan delta i ervervsmessig fiske og fangst, stor betydning.

Tradisjonelt har rekreasjonsfisket ikke vært underlagt reguleringer på samme måte som de kommersielle fiskeriene. Fritidsfisket anses som en del av allemannsretten, og som grunnlag for rekreasjon og matauk er det en viktig del av kystkulturen i Norge. Dette gjenspeiles i det romslige regelverket som gjelder for norske fritidsfiskere og delvis også for utenlandske turistfiskere. Riktignok finnes enkelte begrensninger i rekreasjonsfisket, bl.a. knyttet til redskapsbruk, fiskerens nasjonalitet og bosted. Bare de som har norsk nasjonalitet eller bosted kan omsette fangsten. All førstehåndsomsetning må skje gjennom et godkjent fiskesalgslag.

Rekreasjonsfisket er ikke kvoteregulert, og adgangsbegrensningene i deltakerloven kommer ikke til anvendelse. Det gjelder ingen registreringsordning for rekreasjonsfiskere, og heller ingen rapporteringsplikt for fangst. Rekreasjonsfisket i sjø er ikke avgiftsbelagt. Ulempen ved dette liberale regimet er at forvaltningen mangler gode instrumenter for kartlegging av rekreasjonsfiskeres uttak av viltlevende marine ressurser.

Samtidig er det slik at turistfisket langs kysten har økt betydelig i de senere årene. I løpet av de siste 15-20 årene har det vært en kraftig vekst i næringsvirksomhet som baserer seg på turistfiske. Stikkord her er rorbuerie, utleie av fiskebåter og tilrettelegging for oppbevaring av fangst. Denne nye næringsvirksomheten har positive ringvirkninger i en rekke samfunn langs kysten, i form av direkte verdiskaping, arbeidsplasser og annen avledet aktivitet.

Skal turistfiskerieringen være levedyktig over tid, er den avhengig av at fisket skjer på en bærekraftig måte. Pr. i dag er ikkeeringen regulert med sikte på å sikre et bærekraftig ressursuttak, slik som den tradisjonelle fiske- og fangstneringen er.

Det er på denne bakgrunn behov for å samle kunnskap om nderingen, samt gjennomgå og vurdere mulige reguleringer/forvaltningstiltak som kan sikre at turistfisket i fremtiden er bærekraftig. På denne måte vil en kunne bidra til at turistfiskerieringen får utvikle seg innenfor stabile og langsiktige rammer. Det vil være i nderingens interesse å ha et klart regelverk å forholde seg til.

Det er i denne forbindelse behov for å se på tiltak som kan bidra til en fortløpende kartlegging av turistfisket og omfanget av ressursuttaket som dette medfører. Videre vil det være behov for å se på mulige reguleringer av turistfiskerier, og eventuelt hvordan målrette disse.

Arbeidsgruppen har sett det som et viktig formål å etablere rammebetingelser for næringen som bidrar til et bærekraftig uttak av fiskeressursene og sikrer trygge vilkår for turistene på sjøen. Tiltakene som blir foreslått tar derfor sikte på å stimulere de næringsaktører som bidrar til at dette formålet blir oppnådd.

4. Turistfisket og dets betydning for uttak av marine ressurser i Norge

4.1 Spesielle trekk ved det norske turistfisket

De naturgitte forhold

Norskekysten skaper helt spesielle forutsetninger for å fiske med mindre fartøy. I de fleste fjorder gis det svært gode muligheter for å anlegge brygger eller oppankring av båt i skjermede farvann. På store deler av kysten har det vært betraktet som en selvfølge at en kunne ha egen brygge enten det dreier seg om fast bolig eller fritidshus. Disse forholdene skaper andre forutsetninger for turistfiske enn i de fleste andre land.

Fritidshus, private brygger og småbåtflåte

Det store antall fritidshus langs kysten med tilhørende brygge og båt, er grunnlaget for en turistfiske av relativt betydelig omfang. Svært mange eiere bruker hytta selv kun i kortere tid, og leier den ut til turister i deler av året. Noen velger å skaffe kunder på egen hånd, ved for eksempel å legge tilbud om utleie på nettet, eller benytte seg av lokale formidlere. Hvor mange boenheter dette dreier seg om og hvilken type turister som utgjør kundegruppen er imidlertid ikke kjent. Andre eiere av hytter og hus velger å leie ut gjennom større utleiebyråer. I 2001 ble det registrert 1369 boenheter som gjennom byråene hadde tilbud om båt og muligheter for fiske i sjøen. Selv om utleiebyråene fokuserte på familieferie, er det ikke uvanlig at det er utstyr til rådighet for behandling av fangst, herunder sløyning, filetering og frysing (Hallenstvedt og Wulff 2001). I den seneste tid har utleiebyråenes satsing på turistfiskerne fått et tydeligere preg. De større byråene har nå en egen kategori for "fiskehus" og fra 2011 erklærer Europas største utleiebyrå av fritidshus at det skal satse i det voksende markedet for turistfiskere til Norge (Hallenstvedt 2011).

Det profesjonelle marine turistfisket

Turismen basert på fiske i sjøen som er bygget opp i Norge gjennom de siste 20 år, har som ett av de viktigste kjennetegn at turistene kan disponere egen båt under oppholdet. I de fleste sammenlignbare land må hovedtyngden av turistene fiske fra charterfartøyer, en vesensforskjell som bidrar til noen konsekvenser med henhold til behovet for regulering på norsk side.

For det første er det aktørene som leier ut boenhetene og båtene som er nøkkelenheten i det norske turistfisket. I de fleste andre land er det charterbåtene og deres eiere som

er nøkkelenheten. Der er det eierne av charterbåter som er den ansvarlige aktør og som er pålagt forpliktelser vedrørende turistenes fiske.

For det andre har denne forskjellen stor betydning for hvordan fisket foregår. Operatøren av charterbåt vil fungere som guide for turistene i valget av fiskeplasser og i valget av arter det fiskes på. Flåten av charterbåter vil også ha relativt stor rekkevidde. Selv om det i Norge også har blitt flere charterbåter, og enkelte anlegg leier ut noe større båter, består hovedtyngden av flåten i turistfisket av mindre båter som er svært stedsbundne. Dette innebærer at det fiskes i nærheten av landanlegget, ofte avgrenset til et fjordområde. Der hvor turistfisket foregår fra charterbåter, vil det også være enklere med oppfølging av regelverk og registrering av fangster. At utleiebåtene dominerer i forhold til charterbåtene, har også sammenheng med regelverket. En hjemmeside for svenske sportsfiskere har denne kommentaren til regelverket: "Skal man drive charterfiske i Norge er reglene enormt strenga, skal man drive utleie av båter er det ingen regler." (www.FiskeSnack.com)

4.2 Utviklingstrekk i næringen

Lofoten blir ansett som rorbaturismens fødested, og var først ute med turistfiske som reiselivskonsept allerede på 60-tallet. I begynnelsen var det nordmenn med drahjelp av bl.a. Norges Automobilforbund som utgjorde flertallet. Gamle rorbuer ble brukt til innkvartering, men ettersom mengden turister gradvis økte har kapasiteten stadig blitt utvidet med etablering av nybygg (Hallenstvedt og Wulff 2001).

I et historisk perspektiv er det moderne turistfisket som næring sterk knyttet til fritids- og sportsfiskets utvikling samt folks ferievaner innenlands og over landegrensene. Eksempelvis ansees engelske lorder som de første turistfiskerne med sitt fiske etter laks i norske elver på 1800-tallet (Borch m.fl. 2008). I dag må næringen sees i sammenheng med utviklingen av ny teknologi og tjenester som har tilrettelagt for turistfisket, blant annet informasjonsteknologi, samferdselsnett, fiskeutstyr, småhavner og den generelle utviklingen av reiselivsnæringen. Veksten i norsk turistfiske i sjø er blant annet et resultat av en spesialmarkedsføringskampanje ledet av Innovasjon Norge fra midten av 90-tallet. Også den nye trenden med flere og kortere ferieturer i løpet av et år er med på å forklare veksten innen turistfisket (NORUT Tromsø 2011).

Berg Nordstrand m.fl. (2000, 2009) skisserer ulike former for turistfiske som har vokst frem og tilpasset seg de ulike kundegruppene og deres preferanser i forbindelse med utøvelse av fisket. På grunnlag av datainnsamling hos ulike turistfiskeanlegg beskrives turistfiskets forhold til lokalsamfunnene langs kysten, hvor relasjonene er med på å gi kystsamfunnet ulik betydning. Grovt sett beskrives forholdet mellom kystsamfunnet og turistfisket på tre måter: kystsamfunnet som *kulisse*, kystsamfunnet som *råvareleverandør* og kystsamfunnet som *opplevelsesmarked* (Berg Nordstrand og Johnsen 2009).

En av fellesnevnerne for disse gruppene er at mange ønsker en nærmere kontakt med naturen på sine reiser. Eksempler på slike naturbaserte reiseopplevelser i Norge kan være gårdsturisme, fuglesafari eller tilberedning av egenfanget fisk på et restaurantkjøkken. Arenaprojektene Innovative Opplevelser, Innovativ Fjellturisme og NCE Tourism i Fjord Norge understreker fremveksten av denne formen for reiseliv i Norge. Innovasjon Norge har en egen strategi for hvordan man skal utvikle denne formen for "special interest tourism". Den økte etterspørselen etter naturbaserte opplevelsesreiser er med på å styrke fremveksten av turitfisket som næring.

Turistfiske er positivt i reiselivssammenheng ved at det er forholdsvis stor grad av gjenkjøp, dvs. at turistfiskere kommer tilbake til samme turistfiskebedrift år etter år. Slikt gjenkjøp representerer en sjelden økonomisk forutsigbarhet. I tillegg er lønnsomheten i turistfiskebedrifter høy sammenlignet med andre aktivitetsbaserte bedrifter i reiselivsnæringen (Løvfall og Akselsen 2006). Det siste kan forklares ved at produktet, fisken, er gratis, i motsetning til mange andre "opplevelser".

Norut Tromsø (Norut Tromsø 2011) har nylig kartlagt gjestegrunnlag og forbruksmønster som viser at det er flyreisende og familiereisende som har det største forbruket, mens reisende i egen bil har det laveste forbruket.

Tabell 1: Reisegruppe (Norut Tromsø 2011)

	Gutta på tur	Familie
Norge	71%	29%
Nord-Norge	78%	22%
Midt-Norge	67%	33%
Vest-Norge	62%	38%
Sør-Norge	82%	18%

Tabell 2: Gjennomsnittlig forbruk pr. gjestedøgn etter ferietype og type vare/tjeneste (Norut Tromsø 2011)

	Overnattning	Båt leie	Drivstoff til båt	Matbutikk	Kiosk, cafe, restaurant	Souvenirer	Klær	Sportsutstyr	Attraksjon, museer m.m.	Aktivitet	Totalt
Gutta på tur	kr 559	kr 243	kr 128	kr 158	kr 58	kr 79	kr 29	kr 106	kr 20	kr 11	kr 1392
Med kvinner	kr 588	kr 257	kr 139	kr 162	kr 78	kr 75	kr 53	kr 77	kr 18	kr 7	kr 1453
Med barn	kr 579	kr 211	kr 106	kr 159	kr 61	kr 60	kr 47	kr 170	kr 27	kr 17	kr 1436

Samarbeidsprosjekter

Næringen har foretatt flere grep som har hatt ulik betydning for utviklingen av turistfisket i Norge. Et illustrerende eksempel som vi vil trekke fram her er prosjektsamarbeidet, kjent som *Fiskeprosjekt Sørlandet*, mellom Vest-Agder Reiselivsråd

og noen gründere. Dette prosjektet fikk betydning for utformingen og markedsføringen av turistfisket som ny næring, spesielt i sin region (Berg Nordstrand 2000).

I utgangspunktet var prosjektets mål en sesongforlengelse for reiselivet i regionen gjennom satsing på turistfisket. De ønsket å skape en modell for turistfisket som alle berørte kunne enes om. Denne ble kalt sportsfiskermodellen, hvor opplevelsen av å fiske er selve reiselivsproduktet og fisken ansees som et trofé og symbol. Innsatsen ble rettet mot det store sportsfiskemarkedet i Nederland og Tyskland. Prosjektledelsen valgte en strategi hvor en allierte seg med sportsfiskernes kontaktpersoner og talsmenn. Sørlandet som region ble markedsført som et eldorado for sportsfiskere gjennom magasiner, reklame- og informasjonsbrosjyrer og messer.

På kort sikt ble dette prosjektet en stor suksess med en kraftig økning i antall besøkende og en vesentlig utvidelse av sesongen. Men etter hvert oppstod det et misforhold mellom produktet og sportsfiskernes forventninger. Blant annet ønsket sportsfiskerne større båter med komfort, en skipper med lokal kunnskap og råd om farvannene. For å kunne innfri turistenes ønsker måtte det tas nye grep. I denne sammenheng ble regelverket om begrenset passasjerbefordring nevnt som en barriere, da kostnadene forbundet med nødvendige oppgraderinger ble vurdert som høye.

Få eller ingen av deltakerne i prosjektets tidlige fase kunne tilby dette. Derfor var en mulig løsning å inngå et tettere samarbeid lokale fiskere langs Skagerrak, da mange av de lokale fiskerne hadde båter som ved en relativt begrenset investering kunne egne seg for turistfart. Det resulterte i prosjektet "Fiske i reiselivssammenheng - en utfordring for det tradisjonelle fisket" som ble gjennomført i perioden 1993-1995, et prosjekt som var unikt i den forstand at det innebar et reelt og formelt samarbeid mellom fiskerinæringen og reiselivsnæringen. 20 yrkesfiskere med tilhørende fartøy deltok i prosjektet som varte i to og halvt år.

Dette prosjektets hovedfokus lå på å lage utredninger i forhold til fartøysikkerhet, og forsikringsmessige og juridiske forhold forbundet med næringsaktiviteten. I tillegg ble det gjort vurderinger opp mot påvirkningen på ressursgrunnlaget. Det ble også foretatt en kartlegging av turistfisket i Sverige, Danmark og Irland. Det ble imidlertid ikke vektlagt hvordan turistfisket forholdt seg til fiskerinæringen i disse landene, og en fant ikke en idealmønstre som kunne overføres til norske forhold (Berg Nordstrand 2000).

Det viste seg å bli mange utfordringer for prosjektet. En allianse mellom reiselivsaktørene og kystfiskerne på lokalt nivå viste seg ikke å være nok, ettersom kystfiskerne ikke kunne tilby et tilstrekkelig stabilt tilbud til reiselivsnæringen. Kystfiskerne ønsket å fiske når sesongen for fiske var på "sitt beste" og ikke nødvendigvis når det egnet seg best for de utenlandske sportsfiskerne. Ett år etter at prosjektet var avsluttet var kun ett av de 20 opprinnelige fartøyene fortsatt involvert i turisttrafikk. Ideen bak prosjektet var opprinnelige å utvikle et havfiskeprodukt evt. med overnatting om bord. På den måten kunne man ta opp konkurransen med charterfartøyer som med utgangspunkt i svenske og danske havner fisket i norsk

farvann. 15 år senere kan det konstateres at denne ideen kun sporadisk har latt seg realisere. Dette gjelder så vel på Sørlandet som andre områder av kysten.

I 2008 ble det gitt åpning for at turister kan fiske sammen med yrkesfiskere. De får med seg fangsten, i tillegg til utførselskvote på 15 kg. Fangsten blir avregnet mot fartøyets kvote. Fiskeren må være registrert i salgslaget og benytte egne sluttsedler (fangstrapporter). Turisten får kopi av sluttseddel. Fiskeren sender originalen til salgslaget for avregning av kvote. I 2009 var det i Norges Råfisklags distrikt 13 fartøy som benyttet seg av denne ordningen, 7 i Finnmark, 4 i Troms og 2 i Nordland. Total rundvekt for de 13 fartøyene var ca 5000 kg. Turistene kom hovedsakelig fra Belgia og Tyskland. I 2010 har det vært registrert 6 fartøy som til sammen har levert litt over 5000 kg. Alle fartøy i ordningen har vært tilknyttet Norges Råfisklag sitt distrikt. Det gjenstår å se om dette kan utvikle seg til å bli et markedssegment i større grad enn det som har vært tilfelle så langt.

Det mengdebaserte turistfisket

Tittelen til artikkelen til Berg Nordstrand (2000): *Fisketurisme eller turistfiske*, peker på en viktig problemstilling, nemlig om fisketuristen skal være en integrert del av fiskeri- og reiseliv, eller om det er reiselivsnæringen som fisker turister med fiskerinæringens ressurser som agn. Dette utsagnet setter problemstillingen på spissen, men i kjølvannet av de ovennevnte satsingene på 90-tallet, er det naturlig å spørre om hva som er årsakene til at det mengdebaserte turistfisket vokste betraktelig på bekostning av sportsfiskermodellen, som i utgangspunktet ble ansett som idealformen for turistfiske av representanter fra reiselivet og fiskerinæringen.

Tilgangen på utleieboliger og båter langs kysten er faktorer som kan ha vært med på å tilrettelegge for økt mengdebasert turistfiske. Fraværet av store fellessatsinger mellom fiskeri og reiseliv har heller ikke vært med på å støtte opp om mer ønskelige former for turistfiske. Når det på samme tid har vært relativt få begrensinger på fangstuttak, er det naturlig at mange bedrifter har fokusert på fiskeressursen som sitt viktigste fortrinn.

Økt profesjonalitet og utvidet tilbud

Det norske turistfisket har gjennom det siste tiår fått et mer profesjonelt preg. Både bredden av og kvaliteten på tilbudene har gjennomgått en rekke forandringer. I næringens etableringsfase på nittitallet var tilbudet dominert av utleieenheter av enkel standard, med båt og frysekapasitet. De servicetilbudene som fantes, herunder fiskeredskaper, fiskeletingsutstyr med mer, var det i stor grad de utenlandske reiseoperatørene som sto for. Etableringen av nye og større anlegg (og klynger av anlegg) har gitt grunnlag for et utvidet service- og serveringstilbud. Mange anlegg framhever også sterkere mulighetene for en sammensatt opplevelse, både på sjøen og på land. En finner anlegg som tilbyr innføring i lokal fiskerivirksomhet og tilberedning av fangst. I en studie av turistfisket i Nordkapp lanserte Bjarte Børtveit begrepet "fiskeriturisme" som en betegnelse på et slikt utvidet tilbud som flere av anleggene arbeidet med å utvikle. Basert på bedriftenes strategier framover konkluderer Børtveit

med at “selve fangsten vil stå mindre sentralt, og at kultur, kunnskapsformidling og profesjoniserte kvalitetsprodukter vil bli viktigere” (Børtveit 2008).

Kamp om ressurser og arealer

Fiskeri- og kystdepartementet besluttet for 2010 å avsette 7000 tonn torsk og 800 tonn sei blant annet til dekning av fangst innenfor rekreasjonsfiske, som ble trukket av Norges totalkvote. Dette tiltaket understreker at også turistfiskerier har et ansvar for at fellesskapets ressurser forvaltes på en bærekraftig måte. Det vil derfor også være hensiktsmessig å etablere et system for kartlegging og oppfølging av hvordan dette næringssegmentet utnytter kvotegrundet.

De siste 20–30 årene har aktiviteten i kystsonen økt betydelig. Interesser knyttet til havbruk, skipstrafikk, vindmøller, boliger og fritidshus, bruk av fritidsbåter og annen rekreasjonsaktivitet kan stå i motsetning til hverandre og til ulike former for vern. Alt dette bidrar til å legge begrensninger på det som tidligere var en fri arealbruk (Gullestad m.fl. 2011).

Veksten innen turistfisket er også en faktor som har bidratt til økt bruk av kystarealer. I visse områder har man sett motsetninger mellom yrkesfiskere på den ene siden og turistfiskere og turistfiskeanleggene på den andre siden. I rapporten “Kartlegging av arealbrukskonflikter i kystsonen” (Sandberg og Røsvik 2002), ble det forsøkt å måle graden av konflikter mellom blant annet fiskerier og andre aktiviteter, herunder fritids- og turistfiske, i kystsonen. Konfliktnivået ble karakterisert å være “beskjedent til moderat.” De fleste uttalte at uoverensstemmelser med fritids- og turistfiske i forhold til yrkesfiske, bar preg av å være en ressurskonflikt fremfor en arealkonflikt. Samtidig ble det påpekt at dette i hovedsak dreide seg om lokale motsetninger i forskjellige deler av landet.

Lokale interessekonflikter kan også forventes å ha betydning for muligheten til å skape felles lokale plattformer for verdiskaping. Om fiske inngår som en del av et større tilbud i et “opplevelsesmarked”, vil den lokale oppslutningen kunne være større enn om det lokale samfunn framtrer som “råvareleverandør”. En studie av turistfisket i Finnøy kommune viser at dette ikke kommer av seg selv. Mens en på politisk og administrativt nivå mener at næringslivet i turistfisket må kommersialisere andre produkter enn fisk, kan det fra næringsaktørens side se annerledes ut. Når fisk selges som hovedprodukt, så er det en tilnærmet gratis innsatsfaktor med forutsigbart utbytte. Utvikling av andre produkter krever investeringer med usikkert utbytte. Som en av aktørene i studien forteller: “Hadde eg sagt til gjestane mine at denne dagen er sett av til guida tur rundt Finnøy, så måtte det vore tvang altså....desse turistane er her for å fiske” (Riisnes 2008).

Oppsummering

Det er en kombinasjon av flere forhold som er med å forklare veksten av turistfisket i sjø i Norge. Vi har vært inne på den økende interessen for aktivitets- og naturbaserte ferier som en årsak til veksten. De relativt lave reisekostnadene forbundet med fly har også bidratt til flere reiser. Den spredte bosetningen langs kysten, infrastrukturen og

den norske tradisjonen med fritidsbolig har bidratt til at vi har kunnet imøtekomme den økte etterspørselen etter turistfiske. Videre har det liberale regelverket for rekreasjonsfiske i sjø kombinert med færre fiskemuligheter i andre europeiske land vært med på å forklare veksten.

4.3 Organisering av turistfiskerier

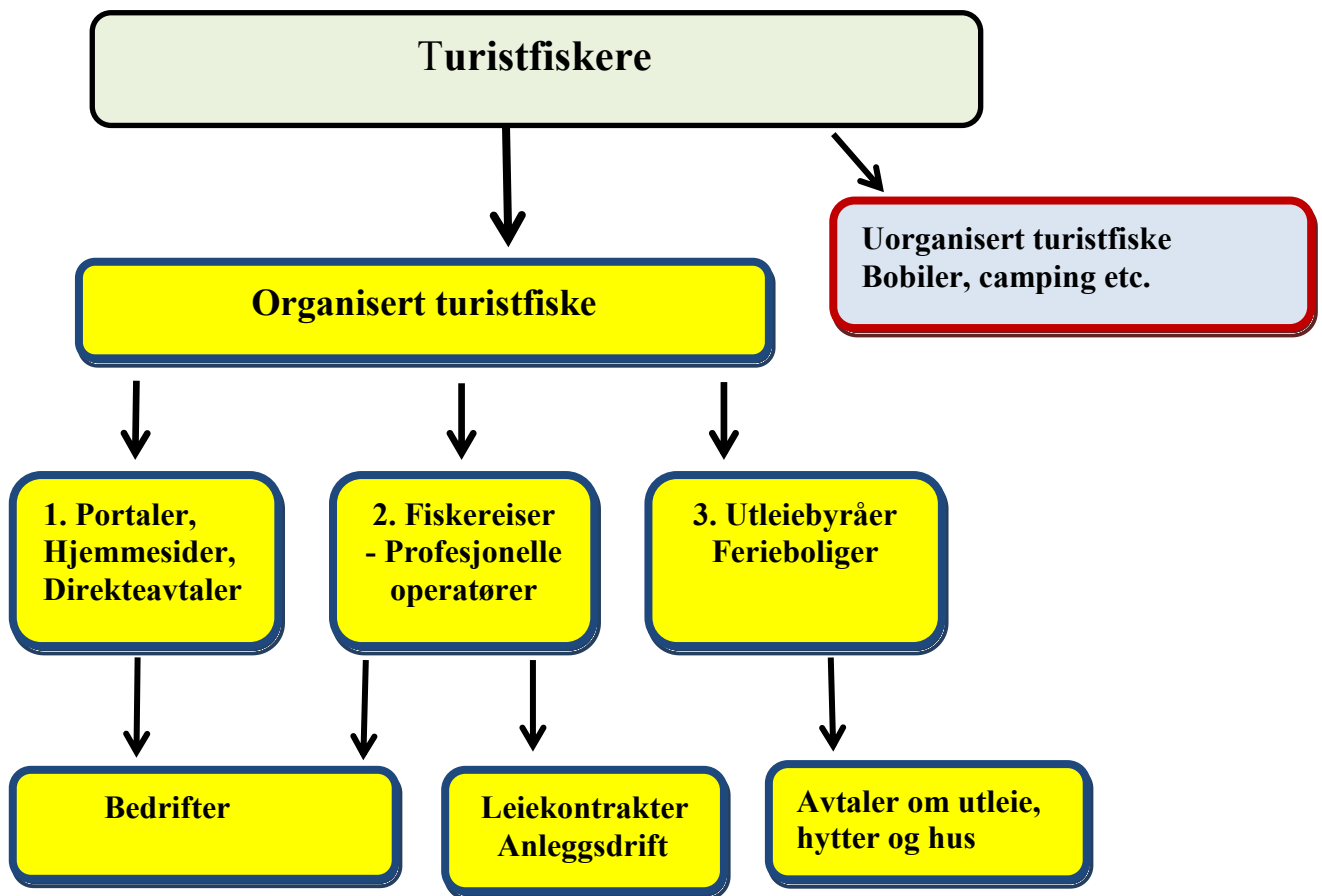
Så lenge vi har hatt bilturister i Norge, etter hvert med campingvogner og de seneste tiår med bobiler, så har mange hatt med seg fiskeutstyr og fisket i sjøen. Felles for disse er at de i all hovedsak reiser uten noen form for avtale med reiseselskaper eller utleiere. Noen har fiske i sjøen som eneste mål for reisen, men de fleste har andre mål og fisker underveis. Dette kan karakteriseres som den "uorganiserte" formen for turistfiske.

Det "organiserte" turistfisket kjennetegnes ved at det bygger på avtaler. Avtalen kan være inngått direkte med en bedrift som tilbyr fiskemuligheter i sjøen, den kan være inngått med en reiseoperatør, eller den kan være inngått med et utleiebyrå som leier ut hus og hytter. Virksomheten til reiseoperatører og utleiebyråer bygger i sin tur på avtaler med bedrifter og eiere av hus og hytter, og utgjør et viktig mellomledd mellom turistfiskeren og de som tilbyr fiskemuligheter.

Turistfiskebedrifter og turistfiskeanlegg

Et turistfiskeanlegg består av et antall sengeplasser med tilhørende båt /eller tilbud om leie av båt og annet utstyr for fiske i sjøen. Det som omtales som bedrifter i denne rapporten er anlegg som er registrert som bedrifter i Brønnøysund-registeret. I tillegg kommer et stort antall private hus og hytter, som tilbyr båt eller båtleie og fasiliteter for fiskebehandling (sløyplass og fryseboks), men som ikke er registrert som bedrifter.

Figur 1: Organisert og uorganisert turistfiske

Variasjonsbredde i tilbudet

Aktørene som tilbyr og tilrettelegger for fiske i sjøen er av varierende størrelse og så vel kvaliteten som bredden i tilbudene viser stor variasjon. Vi finner bedrifter som tilbyr hytter med båt og nødvendig utstyr, men for øvrig overlater turistene til seg selv. På den andre enden av skalaen finner vi i dag bedrifter som har et komplett tilbud til turistene. Disse fullservicebedriftene tilbyr husvære og servering, velutrustede fiskebåter, fiskeutstyr og muligheter for fiskebehandling, opplæring og guiding.

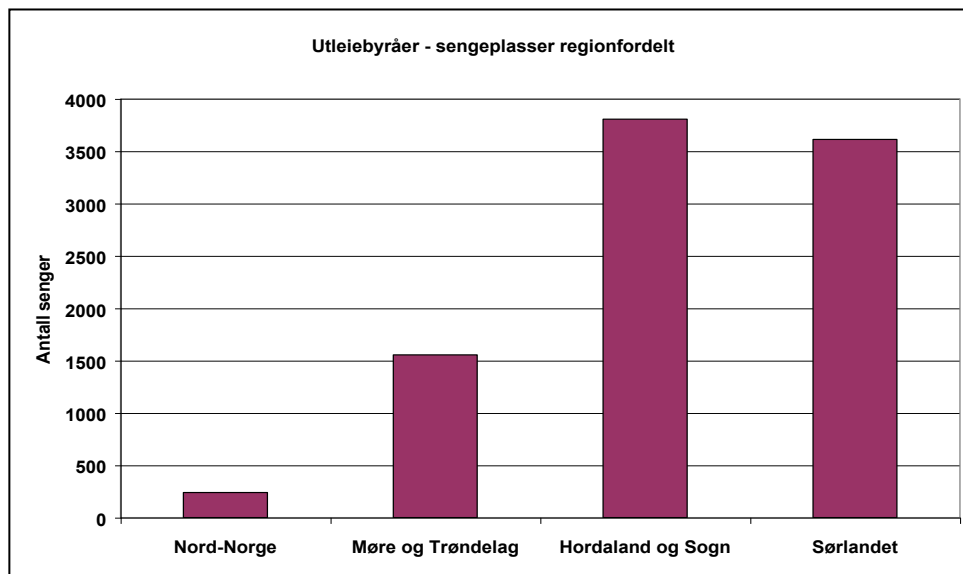
Svært mange av de private utleiere gjør ikke stort annet enn å stille hytter og hus med båt og annet utstyr til disposisjon gjennom kontrakt med en reiseoperatør. Reiseoperatøren tar seg så av det øvrige tilbudet og tilretteleggingen for turistfiskeren. Utenom å skaffe turistfiskeren et sted å fiske, tilbys det en totalpakke som inkluderer transport og service under oppholdet, inkludert vertskapsfunksjoner. Innholdet i pakkereisene varierer mellom reiseoperatørene og turistfiskerne vil selv kunne velge hvor omfattende bidrag en ønsker fra reiseoperatørens side. Stadig flere reiseoperatører organiserer klynger av private hus og hytter som bindes sammen med felles servicetilbud og felles båtpool. Disse vil ikke framtre i noe bedriftsregister, men har et tilbud som ikke står tilbake for turistfiskebedriftene (Kategori 2 og 3 i fig.1).

I denne form for organisering vil den viktigste del av verdiskapingen skje på utenlandske hender. Også båtene som leies ut kan være utenlandsk registrert. Denne organiseringen av private hus og hytter styrt fra utenlandske operatører er særlig utbredt i det sørlige Norge.

Også utleiebyråenes virksomhet har sitt desiderte tyngdepunkt i Sør-Norge. Et resultat av dette er at turistfisket fra de private anlegg på deler av kysten i sør er større enn turistfisket i bedriftene.

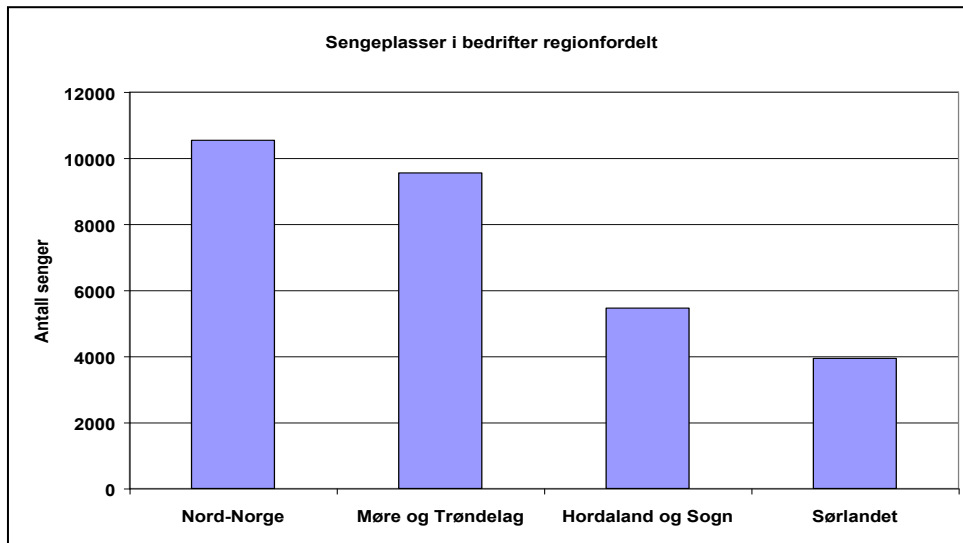
Figur 2: Tilbud av sengeplasser gjennom utleiebyråer (Hallenstvedt og Wulff 2001)

Figuren ovenfor viser fordelingen mellom regioner i 2001. Regionfordelingen 10 år senere framviser et tilsvarende mønster. Det er illustrerende at i 2011 tilbyr et større byrå for utleie av hus og hytter 3806 utleieenheter i Norge totalt, hvorav 2809 i Sør-Norge, 781 i Midt-Norge og 218 i Nord-Norge (Hallenstvedt 2011).

Tilbudet gjennom bedriftene viser langt på vei et omvendt mønster. Som det framgår av figuren nedenfor er hovedtyngden av sengeplassen i bedriftene (68 %) lokalisert fra Møre og nordover. For utleie av private hus og hytter gjennom byråene er det bare 11 % som er lokalisert på denne kyststrekning.

Figur 3: Sengeplasser i bedrifter regionfordelt (Hallenstvedt og Wulff 2001)

Nærmere om båter i turistfisket

I turistfiskets etableringsfase på nittitallet, var det tilstrekkelig at det var båt tilgjengelig, slik at turistene kunne komme seg på sjøen. Den typiske båten var en 15-17 fots åpen plastbåt med 6-10 hk. motor. (Hallenstvedt & Wulff 2001). Gjennom det siste tiåret har det pågått en kontinuerlig oppgradering av båtene, både når det gjelder størrelse, motorkraft og ikke minst fiskeletingsutstyret. Det er en rekke faktorer som har bidratt til denne utviklingen. Reiseoperatørene bidro til utviklingen av Yellow Boats, som ble introdusert på Sørlandet ved århundreskiftet. Dette er en 21 fot åpen snekke, utstyrt med 15 hk. motor, ekkolodd og stangholdere. For å tilfredsstille krevende havfiske ble det nødvendig å tilby større og bedre utstyrte båter. GPS, kartplotter og ekkolodd i farger er blitt standard og mange har også VHF og radar. Utviklingen her har vært mest markant fra Møre og nordover. Gradvis har aktørene innenfor turistfisket sett det som et konkurransefortrinn å kunne tilby sikre og velutstyrte båter. En drivkraft for oppgradering finner en også ved at turistfisket har utviklet seg til et betydelig marked for båt- og utstyrsleverandører.

*Utsnitt av anlegg med 35 utleiebåter ved Angelamfi Hitra, Grefsnsvågen
(www.angelamfi.com)*

Når det gjelder det store antall hytter og fritidshus som leies ut med båt er bildet noe annerledes enn det som er skissert ovenfor. Mange av disse har også tilbud om båter som er godt egnet for kystnært fiske, men svært mange båter er av en størrelse og standard som kun egner seg for fiske i godvær i de mest skjermede farvann. I antall utgjør disse en meget stor andel av det samlede båttilbud. Denne fartøy-/utleiegruppen reiser også de mest presserende spørsmål knyttet til ansvarsforholdene ved utleie.

Organisering, avtaleform og ansvar ved utleie av båt

Turistfiskerne står overfor to ulike avtaleformer ved leie av båt. Båten(e) kan inngå som en del av leien av boenheten, og er priset inn sammen med denne. I økende grad kommer leie av båt som tillegg til leie av boenheten, ofte med muligheter for valg mellom ulike båtstørrelser og priser. Det blir også stadig flere aktører hvor båtutleien blir organisert som båtpool, hvor de største har et titalls båter som dekker båtbehovet for flere anlegg. Det finnes for øvrig også utenlandske operatører som driver utleie av båter registrert i operatørens hjemland.

Når båten inngår som del av samlet leie er avtalen vedrørende båt oftest i liten grad formalisert, og gjerne av muntlig karakter. Ved båtutleie gjennom egen avtale vil det være større grad av formalisering, noen stiller krav om båterfaring og krever depositum.

Det er verdt å merke seg at merverdiavgiften på båtutleie er betydelig høyere enn for overnatting. Dette kan det være en utfordring å fange opp når kunden presenteres for én enhetspris ved samlet leie.

4.4 Omfanget av turistfisket

Opp gjennom årene har det blitt gjort ulike undersøkelser for å fastslå omfanget av turistfisket i sjøen i Norge. I februar 2001 kom rapporten *Fisk som agn. Utenlandsk turistfiske i Norge*. (Hallenstvedt og Wulff 2001). Rapporten ble lagt fram av et utvalg, også kalt turistfiskeutvalget, nedsatt av Norges Fiskarlag. Utvalget hadde medlemmer fra Norges Fiskarlag, Norges Turistråd og Fiskeridirektoratet. Undersøkelsen ble gjennomført i andre halvår 2000.

Det viktigste formålet med denne undersøkelsen var å kartlegge omfanget av turistfisket. Dette ble gjort ved å fokusere på tilbudssiden av turistfisket; hvilke tilbud som var tilgjengelig, hvor tilbudene var lokalisert, bidrag fra utenlandske reiseoperatører og en vurdering av fangstsinnsats og fangstmengde.

Det organiserte tilbudet

- a) Det ble funnet 939 bedrifter som hadde tilbud om fiskemuligheter i sjøen. Hele 70 % var etablert på 90-tallet. Disse utgjorde 55 % av det organiserte tilbudet.
- b) Det ble kartlagt 40 europeiske reiseselskaper/operatører som arrangerte reiser for fiske i sjøen i Norge. Hovedtyngden av deres fiskereiser gikk til aktører som befant seg utenfor de 939 bedriftene ovenfor. Reiseselskapene/operatørene hadde inngått kontrakter med private eiere av hytter, hus, rorbuer og ferieanlegg. Disse selskapene utgjorde 32 % av det organiserte tilbudet. Dette er den mest profesjonelle del av turistfisket, både når det gjelder operatører og kundemasse. I 2010 er det kartlagt 80 utenlandske reiseoperatører og bookingselskaper som tilbyr opphold ved turistfiskeanlegg ved sjøen, noe som utgjør en fordobling på ti år. For ti år siden var det med svært få norske operatører i dette markedet. I 2010 er det fremdeles slik at de utenlandske selskaper dominerer utleiemarkedet, selv om det er et norsk selskap som har betydelig markedsandel i de nordlige landsdeler. I de sørlige landsdeler er det flere norske operatører som har etablert seg i lokale områder (Hallenstvedt 2011).
- c) Tre større utleiebyråer og flere mindre, som formidler utleie av hytter og hus, hadde også tilbud om muligheter for fiske i sjøen. Dette tilbudet utgjorde 13 % av det organiserte markedet i 2001. I 2010 er de største utleiebyråene blitt nærmest globale i sine tilbud. Eksempelvis har det største nordiske utleiebyrået 28 000 boenheter i 21 land. Gradvis har også disse byråene mer eksplisitt gått inn i markedet for turistfiske, bl.a. ved at de har egne søke kategorier for "anglerhaus" eller fiskehus. Et byrå tilbyr 519 boenheter i kategorien "fiskehus" lokalisert ved

sjøen med båt og sløyplass som standard tilbehør, hvor de langt fleste er lokalisert i det sørlige Norge (Hallenstvedt 2011).

Det uorganiserte tilbudet

I tillegg til det organiserte tilbudet som er skissert ovenfor kommer fisket foretatt av turister som kommer til Norge med bobiler (37 000) og campingvogner, eller som kommer med båt på henger og leier seg hytter på campingplasser langs kysten (Hallenstvedt og Wulff 2001). Felles for disse er at reisene i all hovedsak er basert på individuelle opplegg med stor frihet til å velge reiserute og opphold underveis.

Omsetning

Basert på tallene fra undersøkelsen i 2001, laget Hallenstvedt og Wulff en studie av turistfisket som inntektskilde (Hallenstvedt og Wulff 2002). Den totale omsetningen i norsk turistfiske i sjø ble her estimert til å være mellom 2,2 og 2,4 mrd kroner.

I rapporten *Sjøfisketurisme i Norge – Debatter, regulering, struktur og ringvirkninger* (NORUT Tromsø 2011) har NORUT Tromsø gjennomført en undersøkelse av "den profesjonelle sjøfisketurismenæringen i Norge." Dette er bedrifter som selv oppgir at de driver turistfiske, og som har en vertskapsfunksjon med tilrettelegging for fiske i tillegg til overnatting og båtutleie. Med utgangspunkt i omsetningstallene til disse bedriftene, har NORUT Tromsø beregnet at omsetningen på overnatting og båtutleie utgjør 488,4 millioner kroner. Total omsetning på alle varer og tjenester i løpet av en hel fiskeferie ble beregnet til 841,5 millioner kroner.

Tabell 3: Omsetning, overnatting og båtutleie pr region (Norut Tromsø 2011)

	Bo	Båt	Totalt
Norge	kr 333 154 650	kr 157 254 694	kr 488 409 344
Nord-Norge	kr 173 554 942	kr 106 891 738	kr 280 446 680
Midt-Norge	kr 62 984 370	kr 21 381 323	kr 84 365 693
Vest-Norge	kr 79 762 690	kr 22 761 112	kr 102 523 802
Sør-Norge	kr 14 852 648	kr 6 220 521	kr 21 073 170

Tabell 4: Turistenes regionale forbruk i tre kategorier. Mill. kroner. (Norut Tromsø 2011)

	Overnatting	Båtutleie og drivstoff	Andre varer og tjenester	Totalt
Nord-Norge	173,6	151,6	155,4	480,6
Midt-Norge	63,0	35,5	48,3	146,8
Vest-Norge	79,8	36,1	55,8	171,6
Sør-Norge	14,9	9,1	18,6	42,5

Hvor mange turistfiskere dreier det seg om?

Hallenstvedt og Wulff (2001) beregnet det samlede antall turister som fisket i sjøen til 224 000, bygd på data fra 1999/2000. Fem år senere beregnet Transportøkonomisk Institutt det samlede antall turister som kom med bil og som fisket i sjøen til 274 500 (TØI 2005). Denne undersøkelsen omfattet ikke turister som kom med buss eller fly. Essens Management kalkulerte med at undersøkelsen fra TØI utgjorde 80 % av alle turistfiskerne, og at 20 % kom med fly og andre transportmidler. Dette gir til sammen 343 000 fiskende turister (Essens Management 2005).

NORUT Tromsø (NORUT Tromsø 2011) har undersøkt antall gjestedøgn i turistfiskebedriftene, og funnet at det totale antall gjestedøgn er 1 257 577. Av disse er 585 033 fiskegjestedøgn (NORUT Tromsø 2011).

Hvem er turistfiskerne?

NORUT Tromsø sin bedriftsundersøkelse viser at over halvparten av turistfiskerne som kommer til Norge er tyskere (58,9 %), fulgt av turister fra Sverige (10,9%), Norge (7,5 %) og Tsjekkia (5,1%). I tillegg til egne undersøkelser, har NORUT Tromsø innhentet tall fra turoperatøren Din Tur. Disse tallene viser at antall turistfiskere fra Tsjekkia er økende, mens det er en nedgang i besøk fra Polen og Nederland (NORUT Tromsø 2011).

Tabell 5: Nasjonalitet (NORUT Tromsø 2011)

	NORUT Data	Din Tur bedrifter
Tyskland	58,9 %	54 %
Tsjekkia	5,1%	9%
Sverige	10,9%	8%
England	0,8%	7%
Finland	0,6%	1%
Russland	0,8%	4%
Nederland	3,7%	3%
Polen	1,7%	7%
Norge	7,5%	3%
Baltikum		3%
Østerrike	3,0%	
Danmark	0,7%	
Andre	6,2%	1%

Hvor mye fiskes det?

I rapporten fra turistfiskeutvalget (Hallenstvedt & Wulff 2001) ble fangstene beregnet for tre aktører i det organiserte markedet for turistfisket: bedrifter, reiseoperatører og utleiebyråer. I tillegg ble det gjort en beregning av fangstene fra turister som kommer på egen hånd i bobiler, campingvogner mv. Totalt summerte dette seg til 13 406 tonn. Med utgangspunkt i denne undersøkelsen foretok Cap Gemini Ernst & Young en beregning basert på andre forutsetninger om turistenes fangster, og anslo samlet fangst til å ligge mellom 6000 - 9000 tonn. Essens Management tok også utgangspunkt i rapporten fra 2001, men bygde også på en rapport fra Transportøkonomisk Institutt om

bilturistenes fiske i saltvann i 2004 (TØI 2005). Essens Management estimerte på dette grunnlag samlet fangst til å være 5810 tonn (Essens Management 2005). I 2009 gjennomførte Havforskningsinstituttet en utvalgsundersøkelse der fiskeinnsatsen og fangstmengdene tatt av turistfiskere ved 445 bedrifter ble anslått. Samlet fangstmengde for disse bedriftene ble beregnet til å være 3340 tonn, derav 2958 tonn ble tatt nord for 62°N, mens total fiskeinnsats ble anslått til over 140 000 båtdager (Vølstad m.fl. 2011).

Tabell 6: Beregnet fangstmengde i fire undersøkelser

	Antall bedrifter	Fangst Bedrifter	Fangst Anlegg Reiseoperatører	Fangst Anlegg Utleie byråer	Fangst Bobiler etc.	Totalfangst Turistfiske (Tonn)
Turistfiskeutvalget 2001	943	6152	5218	1268	768	13 406
Cap. Gemini 2003						6-9000
Essens management 2005						5810
Havforskningsinstituttet 2010	445	3340				

Rapporten fra Havforskningsinstituttet omfatter 445 bedrifter. Rapporten fra turistfiskeutvalget har 939 bedrifter. Den store forskjellen i tallet på bedrifter i de to undersøkelsene må skyldes at det er benyttet ulike kriterier for å bli regnet som turistfiskebedrift.

En annen vesensforskjell mellom de to rapportene skyldes at en meget liten andel av de private anleggene til reiseoperatører og utleiebyråer (spesielt sør for 62°N) inngår i rapporten fra Havforskningsinstituttet. Det var i hovedsak private anlegg nord for 62°N utleid gjennom operatøren Din Tur som var tatt med i Havforskningsinstituttets undersøkelse. I sør var få private anlegg inkludert. Det uorganiserte turistfisket inngår heller ikke i Havforskningsinstituttets undersøkelse, som konsentrerte seg om bedriftssegmentet av turistfisket. Se vedlegg 1 til denne rapport for en oppsummering av Havforskningsinstituttets undersøkelse.

4.5 Andre karaktertrekk ved turistfisket i Norge

Turistfiskets lokalisering

Hallenstvedt og Wulff (2001) påpekte at den geografiske strukturen i tilbudet ikke bare var preget av rikeligheten på fiskeressurser, men i stor grad var preget av nærheten til markedet. Særlig spiller fergeforbindelsene til kontinentet en viktig rolle i denne sammenheng.

I enkelte fjorder og fjordområder på Sør- og Vestlandet ble det konstatert relativt sterke konsentrasjoner av utleieenheter, og det ble reist spørsmål om det på den sørlige del av kysten var på vei mot overbelastning i noen områder. Spørsmålet om overbelastning har flere sider. For det første dreier det seg om beskatningen av fiskeressurser, og for det andre har det å gjøre med lokal konkurranse om bruk av kystområder, og for det tredje reiser det spørsmål om anleggenes økonomi ved at tilbudet kan bli større enn etterspørselen.

Fangstinnssats og fangstmønster

Undersøkelsen utført av Havforskningsinstituttet (Vølstad m.fl. 2011) er den første systematiske undersøkelsen som tar eksplisitt sikte på å estimere fangstinnssats og fangstmønster i turistfisket med dokumentasjon på usikkerhet i anslagene. Den samlede fangst på 3340 tonn for de 445 bedriftene gir en gjennomsnittlig årlig fangst pr. bedrift på 7,5 tonn. Til sammenlikning ble fangsten beregnet til 6,5 tonn pr bedrift hos Hallenstvedt og Wulff (2001).

Fangstmengdens fordeling er 89 % i Midt- og Nord-Norge og 11 % i Vest- og Sør-Norge. Denne store tyngden i nord er grunnet i at 80 % av bedriftene i undersøkelsen befinner seg fra Trøndelag og nordover, og noe høyere fangstrater i nord. Det ble anslått at torsk og sei utgjør 79 % av den totale fangsten tatt i land. Torsk utgjør 53 % av landet fangst i Midt- og Nord-Norge. Dette ligger nær de tidligere vurderinger av torskefangst i turistfisket, hvor det har blitt benyttet et estimat på 50 % torsk (Essens Management 2005). I sør utgjør torsk 7 % av totalfangsten, mens det er sei som dominerer med 55 % av landet fangst.

Havforskningsinstituttet la stor vekt på metodeutvikling for denne type undersøkelser, noe som kan danne grunnlag for standardisering av framtidige kartlegginger av turistfisket.

Effektivitetsendringer i turistfisket i Norge

Ulike faktorer har påvirket effektiviteten i turistfisket og det norske fritidsfisket i sjø i de siste par tiåra (Bjelland og Ferter 2010).

Håndsnøre er den tradisjonelle formen for fritids- og turistfiske i Norge. I det moderne fisket bruker man i økende grad stenger og sneller. I økende grad erstattes

glassfiberstenger med stenger laget av karbon som kan spesialdesignes for ulike fiskerier, og som gjør det mulig å fiske effektivt på store dyp. Nye materialer, som karbon og aluminium i moderne sneller, medfører at man kan håndtere større sneller med større snørekapasitet.

Den største effektivitetsøkningen kommer som følge av utviklingen i snøre. I havfiske i dag brukes det nesten utelukkende snører som er multifilamente, og som gjør det mulig å fiske med god følsomhet på mye større dyp enn tidligere. Også endringer i selve utførelsen av fisket som har kommet til i det siste har betydning. Informasjonsflyten gjennom ulike fora er betydelig, og informasjon om nye teknikker, taktikker og gode fiskeplasser sprer seg raskt.

I tillegg til at fangstredskapene er mer effektive, er også moderne tilleggsutstyr med på å øke effektiviteten. Båtene som blir brukt i det moderne havfiske er ofte spesialdesignet til formålet, større og mer sjøgående enn tidligere, og er utstyrt med fiskeletingsutstyr som GPS, kartplottere, ekkolodd og undervannskameraer. Prisnivået på utstyr er relativt sett lavere i dag enn tidligere, noe som innebærer at deltagelsen i et moderne effektivt havfiske har økt.

Det er her pekt på noen av faktorene som har ført til økt effektivitet i turistfiske til havs. Det er ikke mulig å kvantifisere hvordan effektiviteten har forandret seg, men det er ingen tvil om at dagens redskaper, utstyr, teknikker og taktikker er langt mer effektive.

Turistfiske og ressursbeskatning

Essens Management (2005) stiller spørsmålet om turistfiske har innvirkning på bestanden av kysttorsk. Det ble beregnet at turistfiske utgjorde 2-4 % av samlet uttak av kysttorsk nord for 62°N. Etersom turistfiske utgjør en svært liten andel av den totale fangsten av kysttorsk kunne en "konkludere med at turistfiske ikke har hatt noen innvirkning på den negative utviklingen i bestanden av kysttorsk." Det legges til at en ikke kan utelukke at turistfiske innenfor begrensede geografiske områder kan ha hatt en uheldig innvirkning på rekrutteringen av kysttorsken.

Vølstad m.fl. (2011) konkluderer med at estimatene for fangst av torsk indikerer at bedriftssegmentet av turistfiske bidrar lite til den totale fiskedødelighet for kysttorsk (se også vedlegg 1). Konklusjonen fra Essens Management omfatter kysttorsken nord for 62°N, mens konklusjonen fra Havforskningsinstituttet omfatter torskeressursene langs hele kysten. Manglende dekning av private anlegg sør for 62°N i Havforskningsinstituttets undersøkelse vil ikke endre denne konklusjonen siden bare en liten andel (7 %) av de rapporterte fangstene i sør er torsk.

For andre arter enn torsk foreligger det ikke tilsvarende rapporter eller vurderinger. Fiske etter kveite i Skjærstadvjorden (Saltstraumen) er en gjenganger i avisene lokalt med gjentatte påstander om overfiske. I rapport fra Havforskningsinstituttet "*Kveite i norske farvann. Status og utfordringer for forvaltning og forskning*" (2009) henvises det til

Turistfiskeprosjektet vedrørende turistfisket på kveite. Det er imidlertid ikke gjort noen vurdering av eventuelle konsekvenser av en slik fangst.

Fangstinnsats i sesonger

Sesongprofilen til turistfiskebedriftene viser en topp i tiden mai – september. Den samlede fangstinnsats er derved også høyest på denne tiden av året. Den gjennomsnittlige fangst pr båt er klart høyest i tiden april- august (Vølstad m.fl. 2011). De deler av det norske fritidsfisket som er direkte knyttet til sommerferie og hytteopphold viser en tilsvarende profil (Hallenstvedt & Wulff 2001). Den tyngste delen av det norsk fritidsfiske skiller seg imidlertid fra turistfisket på en avgjørende måte. Noe forenklet kan en si at fritidsfiskeren fisker når fisken er til stede, mens turisten må fiske når han eller hun er til stede. Konsekvensene av et fiske som følger turist sesonger og ikke fiskesesonger er ikke sett nærmere på.

5. Regulering av turistfiske og turistfiskerier

5.1 Norsk forvaltning og regelverk

Innledning

I motsetning til yrkesfiske, er turistfiske i Norge regulert meget liberalt. Videre er turistfiskerier som sådan ikke underlagt egne reguleringer, men må forholde seg til mer generelle regler om for eksempel utleie av båter, sikkerhet til sjøs osv., jf. pkt. 5.4 nedenfor.

Kort om regulering av yrkesfiske

For yrkesfiskere har vi regler om hvem som får fiske, hvor man kan fiske (områdereguleringer), hvor mye man får fiske (kvoter) og hvilke redskaper det kan fiskes med.

Deltakelsen i fisket reguleres av lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst. Etter deltakerloven § 4 må alle fartøy som skal drive ervervsmessig fiske eller fangst ha ervervstillatelse. Ordningen med ervervstillatelse har som hovedformål å sikre at det er personer med en viss aktivitet i fisket som får tilgang til å erverve fiskefartøy. Alle de kommersielt viktigste fiskeriene er i dag i tillegg underlagt særskilte adgangsbegrensninger.

Som yrkesfiskere regnes de som arbeider om bord på fartøy innført i registeret over merkepliktige norske fiskefartøy, på årsbasis har en bruttoinntekt fra fiske eller fangst som i dag svarer til minst kr. 50 000,- og som ikke er sysselsatt i full virksomhet i annet yrke eller næring.

Hvordan de norske kvotene skal fordeles på norske fiskere og hvordan fisket skal utøves, blir fastsatt dels gjennom ulike flerårige konsesjonsordninger og dels gjennom ettårige deltakeradganger og reguleringsforskrifter.

Eksisterende begrensinger for rekreasjonsfisket

Rekreasjonsfisket i Norge er som nevnt regulert i liten grad. De viktigste begrensningene gjelder i forhold til blant annet hvilke redskap rekreasjonsfiskerne kan bruke og hvor mye av fangsten sin de kan omsette. I tillegg gjelder de generelle reglene om minstemål også i rekreasjonsfisket. Det gjelder imidlertid ingen kvantumsavgrensninger som sådan for rekreasjonsfiskere. Utover de reglene som gjelder rekreasjonsfiskere er det fastsatt noen ytterligere begrensninger for de som ikke er norske statsborgere.

Redskapsbegrensninger

Generelle redskapsbegrensninger for fritidsfiskere ble innført ved lov av 13. juni 1997 nr. 41, jf. saltvannfiskeloven § 4a. Bakgrunnen var et ønske om å balansere den allmenne retten til å høste av ressursene i havet, særlig med tanke på matauk og trivsel, opp mot hensynet til å verne yrkesutøverne sitt grunnlag for å drive yrket. Alle fiskere som ikke sto i fiskermanntallet ble i denne sammenheng regnet for å være fritidsfiskere. Den nye bestemmelsen ga eksplisitt uttrykk for hvilke redskaper og hvor stor mengde redskaper fritidsfiskere kunne bruke.

Redskapsbegrensningene ble med små endringer videreført i lov 6. juni 2008 nr. 27 om villlevande marine ressursar (havressurslova) § 22. Etter ordlyden i bestemmelsen kan de som høster med fartøy som ikke er merkeregistrerte eller fisker fra land bare drive fiske med følgende redskaper:

- handsnøre, fiskestang og lignende håndredskaper
- én maskindreven jukse eller dorg
- garn med samlet lengde på inntil 210 meter
- liner med inntil 300 angler
- inntil 20 teiner eller ruser

For den som ikke er norsk statsborger eller likestilt med norsk statsborger (i praksis utenlandske statsborgere bosatt i Norge) gjelder reglene i lov 17. juni 1966 nr. 19 om forbud mot at utlendinger driver fiske m.v. i Norges territorialfarvann (fiskeriforbudsloven), jf. havressurslova § 22 fjerde ledd. Fiskeriforbudslovens § 3 fastsetter regler om redskapsbegrensninger. Av bestemmelsen går det frem at den som ikke er norsk statsborger eller likestilt med norsk statsborger bare kan drive fiske eller fangst med håndredskaper.

Fiske fra utenlandske fartøy i norske farvann

Fiskeriforbudsloven § 3 første ledd har følgende ordlyd: *”Det er forbudt for den som ikke er norsk statsborger eller likestilt med norsk statsborger (jf. § 2) å drive fiske, fangst eller annen utnyttelse av villlevende marine ressurser i territorialfarvannet. Til fiske eller fangst i territorialfarvannet er det forbudt å nytte fartøy eller redskap som ikke er norsk (jf. § 2).* Videre følger det av bestemmelsens tredje ledd at *”Forbudene i første ledd gjelder ikke*

sportsfiske med håndredskap eller annen utnyttelse som ikke innebærer uttak av villevende marine ressurser.”

Lovens formulering må tolkes slik at det kan fiskes fra utenlandske fartøy også i norske territorialfarvann såfremt det anvendes håndredskap. Om dette har vært lovgivers intensjon kan det stilles spørsmål ved.

Omsetning

For utlendinger som driver fiske i Norge er det fastsatt forbud mot å omsette fangsten dersom de ikke er bosatt i Norge, jf. fiskeriforbudsloven § 3 tredje ledd andre punktum. Disse utlendingene kan dermed bare drive fiske i Norge til matauk.

Norske rekreasjonsfiskere kan derimot omsette fangsten sin for inntil kr. 50 000,- per år. Grensen på kr. 50 000,- gjelder også pr. fartøy. All omsetning må skje gjennom et salgslag og fangsten må registreres på landings- og sluttседler, jf. forskrift om førstehåndsomsetning av villevende marine ressurser og forskrift om opplysningsplikt ved landing og omsetning av fisk. I henhold til forskrift av 26. februar 2010 nr. 252 om begrensninger i fisket med fartøy som ikke er merkeregistrert og for fiske fra land er det videre forbudt å drive fiske for omsetning i den tiden det er fastsatt fiskestopp for ervervsmessig fiske med tilsvarende redskap og det er forbudt å lande mer enn 1000 kilo torsk rund vekt per kalenderår for omsetning.

Minstemål

Fra 1. januar 2010 ble bestemmelsene om minstemål som før dette bare gjaldt i yrkesfiske innført også for rekreasjonsfiske. Dette har medført at norske fritidsfiskere og utenlandske turistfiskere ikke kan føre i land levedyktig fisk som er under minstemål, men at de må slippe denne fisken ut i havet igjen. Målet er å hindre fiske av umoden fisk av hensyn til bestandsrekrutteringen. Minstemålsbestemmelsene er fastsatt i forskrift av 22. desember 2004 nr. 1878 om utøvelse av fiske i sjøen.

Kvoteregulering

Det gjelder ingen generelle kvantumsavgrensninger for rekreasjonsfiskere, verken for norske eller utenlandske borgere. Det uttaket som rekreasjonsfiskerne står for innebærer likevel en reduksjon av ressursgrunnlaget til yrkesfiskerne.

Det samlede kvantumet som blir tatt av rekreasjonsfiskerne er også en del av den totalkvoten Norge får tildelt per år. Dette er bakgrunnen for at man for 2011 satte av 7000 tonn torsk og 800 tonn sei til blant annet rekreasjonsfiske før fordeling på ulike fartøygrupper og fartøy i yrkesfisket, jf. forskrift av 20. desember 2010 nr. 1756 om regulering av fiske etter torsk, hyse og sei nord for 62°N i 2011 § 2 annet ledd. Kvantumet er for 2011 imidlertid bare en avsetning, som ikke vil avregnes med fangsttall. Det får dermed ingen betydning for den enkelte rekreasjonsfisker eller turistfiskebedrift.

På samme måte har man i forskrift om regulering av og adgang til å delta i fangst av kongekrabbe i kvoteregulert område øst for 26°Ø mv. i 2010-2011 satt av 8 tonn hannkrabber til fritidsfiske og 5 tonn hannkrabber til turistfiske.

Som en del av reguleringen av fiskebestandene i de regulerte fiskeriene, kan Fiskeri- og kystdepartementet i forskrift sette tak på hvor mye fisk fritidsfiskere kan fange. Slike begrensninger har blitt satt for noen få bestander. Det har i praksis vært gjort slik at det er fastsatt et tak på hvor mye man kan fiske for omsetning med fartøy som ikke er merkeregistrert, mens det ikke er satt tak på hvor mye den enkelte fisker kan fiske totalt sett.

Utførselskvote

I forskrift 1. juni 2006 nr. 570 ble det, som et av en rekke tiltak for vern av norsk kysttorsk, innført en utførselskvote på fisk og fiskevarer, jf. § 2. Bestemmelsen medfører at det ikke er lov å utføre mer enn 15 kg fisk eller fiskevarer samt én troféfisk fra Norge, innenfor en periode på 24 timer. Begrensningen gjelder alle som utfører fisk som følge av rekreasjonsfiske i Norge, både norske statsborgere og utlendinger. Utførsel av villevende marine ressurser som ikke er fisk er ikke omfattet av bestemmelsen, men gjeldende redskapsbegrensninger gjør at det i praksis er vanskelig for utlendinger å blant annet fange krabbe i Norge (med mindre dette gjøres i regi av en bedrift som driver turistvirksomhet, jf. nedenfor om turistfiske av kongekrabbe).

Unntak fra reglene om utførselskvote gjelder dersom man kan dokumentere at fisken eller fiskevarene er kjøpt fra registrert næringsdrivende, eller dette av andre grunner kan framstå som mest sannsynlig, eller dersom det dreier seg om fisk som er fisket fra merkeregistrert fartøy og overtatt fra fartøyeier dersom man kan dokumentere dette ved fremvisning av sluttseddel, jf. nedenfor.

Fiske på yrkesfisker sin kvote

Den 6. juni 2008 åpnet Fiskeri- og kystdepartementet for at turister kan være med yrkesfiskere ut med båt for å fiske, og så ta med seg fangsten ut av Norge. Fangsten blir da avregnet mot fartøyet sin kvote og dette må kunne dokumenteres ved fremvisning av sluttseddel.

Ordningen ble fastsatt som et ledd i regjeringens strategi om kystbasert reiseliv 2008-2011, og skulle gi den minste flåten et tilleggsgrunnlag til driften i sommerhalvåret. De foreløpige erfaringene med ordningen har vi allerede omtalt. Det er for tidlig nå å si hvor populær den vil bli på sikt.

Turistfiske av kongekrabbe

Som nevnt ovenfor har man for 2010-2011 satt av 5 tonn hannkrabber til turistfiske. Avsetningen skal dekke fangst under turistfiskeordningen av kongekrabbe, jf. forskrift om regulering av og adgang til å delta i fangst av kongekrabbe i kvoteregulert område øst for 26°Ø mv. i 2010-2011 § 26. Denne ordningen innebærer at bedrifter som driver turistvirksomhet kan ta med turistene ut for å fange krabber.

Ordningen kom første gang på plass i 2004 som følge av et prøveprosjekt mellom Fiskeridirektoratet og reiselivsnæringen i Finnmark. De bedriftene som ønsker å delta må søke Fiskeridirektoratet om tillatelse, og bedriftene innrapporterer fangster til Fiskeridirektoratet region Finnmark. Det er forbudt å omsette fangster tatt i henhold til denne ordningen. Per 11. oktober 2010 har i alt 17 bedrifter benyttet seg av ordningen.

Kontrollhemler

Fiskeri- og kystdepartementet og Fiskeridirektoratet er i havressursloven ilagt flere kontrollhemler. Reglene gjelder alt fiske, herunder turistfiske.

Fiskeridirektoratet skal etter havressurslova § 44 *"...føre kontroll med at dei som lova gjeld for held seg til føresegner som er fastsette i eller i medhald av lova og anna lovgjeving om deltaking i, leiting etter og uttak, omsetning, produksjon, innførsle og utførsle av viltlevande marine ressursar."* Bestemmelsen gir Fiskeridirektoratet hjemmel til å kontrollere utenlandske turistfiskere som er omfattet av havressurslova, blant annet om de holder seg til utførselskvoten på 15 kg fisk og fiskeprodukt. Denne kontrollen trenger ikke å finne sted i nærheten av grenseoverganger og kan også omfatte forsøk på og medvirkning til brudd på utførselskvoten, jf. forskrift 1. juni 2006 nr. 570 om utførselskvote for fisk og fiskevarer fra sportsfiske og lov 6. juni 1997 nr. 32 om innførsels- og utførselsregulering § 4 første ledd nr. 5 og andre ledd. Selv om grensekontrollen er Tollvesenets ansvar, tjener kontrollen fra Fiskeridirektoratet som et viktig supplement.

Fiskeridirektoratet har videre etter § 46 uhindret og direkte tilgang ved kontroll etter § 44, ikke bare til fartøy, men også til *"alle andre som i ervervssamanheng rår over, transporterer, oppbevarer, produserer eller på andre måtar handterer viltlevande marine ressursar."* Fiskeridirektoratet har således tilgang til turistfiskeanlegg og annen næringsvirksomhet som for eksempel legger til rette for frysing/oppbevaring av fisk.

Hjemler for å regulere rekreasjonsfisket/tuistfiskeanlegg/-bedrift

Forvaltningen har i dag enkelte hjemler til ytterligere reguleringer av rekreasjonsfisket enn det som følger av dagens begrensninger.

Det følger av havressurslova § 22 tredje ledd som gjelder rekreasjonsfiske at Fiskeri- og kystdepartementet i forskrift kan *"...fastsetje kvantumsavgrensingar, strengare reiskapsavgrensingar eller forbod mot hausting i nærare bestemte område når det er nødvendig av omsyn til ressursforvaltninga."* Bestemmelsen gir Fiskeri- og kystdepartementet hjemmel til å fastsette kvantums- og områdebegrensninger *"...for dei som er omfatta av første ledd"* jf. Ot.prp. nr. 20 (2007-2008). Bestemmelsen gjelder dermed når det blir høstet med ikke-merkeregistrerte fartøy eller fisket fra land, og kan således ikke benyttes for å regulere de enkelte turistfiskeanleggene.

Videre kan Fiskeri- og kystdepartementet *"...i forskrift påleggje eit utval av personar som driv sports- og rekreasjonsfiske, å gje opplysningar til styresmaktene om haustinga for*

statistikkformål. Tilsvarande pålegg kan også rettast mot den som eig eller driv anlegg eller verksemd som slik hausting vert driven frå,” jf. havressurslova § 22 femte ledd. Bestemmelsens annet punktum innebærer at Fiskeri- og kystdepartementet har mulighet til å fastsette en plikt for eiere/drivere av turistfiskeanlegg til å gi opplysninger om fangsten som høstes av anleggets gjester. En slik rapporteringsplikt kan være et godt hjelpemiddel for å øke forvaltningens kunnskapsgrunnlag om hvor stort omfanget av dagens fiske fra turistfisket faktisk er.

Fiskeri- og kystdepartementet har således hjemmel til å foreta kontroller på turistfiskeanleggene samt pålegge rapporteringsplikt om fangsten som blir høstet i tilknytning til anleggene. Havressursloven gir imidlertid ikke Fiskeri- og kystdepartementet klare hjemler til å regulere turistfiskeanleggene ytterligere, for eksempel i form av begrensninger i antall anlegg/konsesjonsordninger eller lignende.

Dersom slike tiltak skal gjennomføres må en lovendring til for å få nødvendig hjemmel.

5.2 Utenlandsk forvaltning og regelverk

“Fishing is like everything else in life, it is full of rules and regulations.”
(Recreational fishery portal Florida)

Forvaltning av rekreasjonsfisket i sjøen har i det seneste tiår fått økt oppmerksomhet fra forvaltningsmyndighetenes side i en rekke land. Som vi kjenner fra utviklingen i forvaltningen av yrkesfisket er det redskapsbegrensninger som står i fokus i første omgang, og etter hvert kommer lisenser og kvoter (bag-limits). Enkelte land var imidlertid tidlig ute med lisensiert rekreasjonsfiske i sjøen. I Canada (British Columbia) ble det innført lisens for rekreasjonsfiske i sjøen allerede i 1981.

Hvem som er turist blir i stor grad definert av forvaltningsansvarets geografiske utstrekning. I USA er det delstatene som har forvaltningsansvaret for rekreasjonsfisket og alle som ikke har bostedsadresse i staten de fisker kan defineres som turist. Disse vil i hovedsak være underlagt de samme reguleringsordninger som fastboende. I de stater som har avgiftsbelagt lisens for rekreasjonsfiske er det imidlertid høyere avgifter for turister (ikke-fastboende).

Forvaltningen av rekreasjonsfisket i Australia, Canada (British Columbia) og USA er vel utviklet og danner modell for forvaltningsutviklingen også i andre land. Så vel i Australia som i Canada og USA har delstatene forvaltningsansvaret for rekreasjonsfisket. Sentrale forvaltningsmyndigheter setter imidlertid visse rammer og politiske føringer som regionale forvaltningsorganer må forholde seg til. Som eksempel har føderale myndigheter i USA bestemt at fra 2010 (for enkelte stater iverksetting fra 1.1.2011) skal alle rekreasjonsfiskere registreres.

Forvaltning og datagrunnlag

Den økte oppmerksomhet fra forvaltningsmyndighetenes side overfor rekreasjonsfisket reiser nye og større krav til kunnskapsgrunnlaget for forvaltning. Mangelen på stabilitet i metodikk har vært et problem i de fleste land. I Australia (New South Wales) var det fra 1950-tallet og framover gjennomført 30 forskjellige undersøkelser av rekreasjonsfisket med ulike siktemål og metodikk. Disse dannet ikke et tilfredsstillende grunnlag for forvaltning. Bygd på omfattende drøftinger av metodiske spørsmål bl.a. med medvirkning fra Statistical Bureau i Australia ble det i 2001 gjennomført en survey som vil danne modell for framtidige undersøkelser. I USA er en viktig begrunnelse for etableringen av register over alle rekreasjonsfiskere at det skal etableres et bedre datagrunnlag for forvaltning av rekreasjonsfisket.

I 2009 leverte ICES "Report of the Workshop on Sampling Methods for Recreational Fisheries" (ICES 2009). I 2010 ble det opprettet en egen planleggingsgruppe for fritidsfiskeundersøkelser som vil holde årlige møte framover for å utvikle og dokumentere gode metoder for undersøkelser av fritidsfiskerier (ICES 2010). At ICES nå inkluderer rekreasjonsfisket i sin virksomhet markerer begynnelsen på en prosess som etter hvert vil bidra til standardisering av metodikken for datainnhenting på tvers av land.

Australia

I Australia er det regionale forvaltningsorganer som har ansvaret for forvaltningen av rekreasjonsfisket. Rammene for den regionale forvaltning er satt gjennom *National Recreational Fishing Policy* fra 1994. I Vest-Australia forvaltes rekreasjonsfisket i fire biologiske regioner. Hver region har regelverk tilpasset den regionale økologi, artssammensetning og fisketrykk. I 2008 ble det utarbeidet en ny strategi for forvaltning av rekreasjonsfisket. Fiskeartene er nå inndelt i fire kategorier: forbudte arter, høyrisiko arter, medium risiko arter og lavrisiko arter, med kvotebestemmelser for hver kategori. Med virkning fra 2.mars 2010 ble det innført en "fiske fra båt" lisens. Denne omfatter fiske fra enhver båt som er propelldrevet. I Queensland kreves det lisens for alle båter som har motor over 6 hk, og som skal benyttes til å fiske. I Tasmania gjelder det samme for alle båter med større motor enn 4 hk.

Hovedtyngden av det marine turistfisket i Australia blir operert fra om lag 1300 charterbåter. De regionale forvaltningsmyndigheter har ansvaret for regelverket for disse båtene. Regelverket er derved noe forskjellig i de ulike regioner. For charterbåter som vil tilby fisketurer i Great Barrier Reef Marine Park kreves det en spesiell *Marine Park License* for å tilby fisketurer. I tillegg må fartøyeieren ha lisens fra forvaltningsmyndighetene i Queensland for å operere charterbåt. Det er også utarbeidet en egen *The Tourism Operators Handbook* for charterbåtene. New South Wales krever at lisenshaver for charterbåt må ha gjennomgått sikkerhetskurs.

USA

I USA la *Federal Aid in Sport Fish Restoration Act* fra 1950 grunnlaget for å skaffe midler til forvaltning av rekreasjonsfisket. Loven har blitt endret og utvidet i omfang en

rekke ganger. I medhold av loven legges det skatt på fiskeredskaper, avgift på fritidsbåter og avgift på salg av drivstoff til fritidsbåter. Fondsmidlene som inndrives gjennom avgiftene fordeles på de enkelte stater bl.a. basert på tallet på lisenser i den enkelte stat. Midlene kan benyttes for prosjekter og tiltak så vel i saltvann som ferskvann.

The National Academy of Sciences foretok i 2005 etter oppdrag fra National Marine Fisheries Service³ (NOAA Fisheries) en evaluering av datainnsamlingen vedrørende rekreasjonsfisket. Bygd på forslagene i rapporten på den amerikanske kongressen NOAA Fisheries å etablere et register over rekreasjonsfisket i sjøen. Registeret vil utgjøre det totale univers av rekreasjonsfiskere og det blir derved mulig å få representative utvalg av rekreasjonsfiskere for gjennomføring av surveys. Fra 1.1.2011 skal registeret være operativt.

Delstatene har forvaltningsansvaret for rekreasjonsfisket. Dette betyr at en finner ulikheter i forvaltningen i de 21 delstater som grenser til sjø. De vil ha lisens for rekreasjonsfiske i sjøen fra 2011 (16 stater hadde allerede lisens da kravet om register kom). Totalt ble det i 1999 solgt 29.6 millioner lisenser. Regelverket for rekreasjonsfisket inneholder for øvrig bestemmelser om minstemål, maksimal fangst for ulike arter pr dag pr. person. Regelverket vil i hovedsak gjelde også for turister, men lisensavgiften er høyere for turister enn for fastboende.

Florida

Florida presenterer seg selv som "The Fishing Capital of the World". Grunnlaget for denne karakteristikken er at Florida har flere turistfiskere enn noen annen amerikansk stat. I 2007 ble det solgt nær 1,2 millioner lisenser for fiske i sjøen. Dette året var det 885 000 fisketurister (non-residents) i Florida. Disse representerte 4,8 millioner fiskedager. Om turistene fordeler seg på samme måte som fastboende på fiske i saltvann/ferskvann så fisket om lag 2/3 i sjøen. Dvs. at 590 000 turister fisket i sjøen. Turister betaler en lisensavgift på \$ 17 for 3 dager, \$ 30 for en uke, eller en årlig avgift på \$ 47 (fastboende \$ 17) for fiske i sjøen. Florida har lisens for å operere charterbåter og årlig lisensavgift er \$ 201,50 for båter med mindre enn 5 personer, for 5-10 personer betales \$ 401,50, og for 11 eller flere betales \$ 801,50. For flere arter kreves det avgiftsbelagte tillatelser (stamps) for å kunne fiske.

Florida har et meget detaljert og artsspesifikt regelverk med minstemål, daglige baglimits, maksimumsbeholdning og stengte sesonger.

California

California har avgiftsbelagt lisens for marint rekreasjonsfiske. Turister kan velge mellom en lisens for 10 dager eller for et år. En turistlisens for 10 dager har avgift på \$ 41,50 og en årslisens \$ 111,85 (fastboende \$ 41.50). I tillegg til den generelle

---

³ <http://www.nmfs.noaa.gov/>

lisensavgiften er det en enhancement avgift på \$ 4.75 samt spesifikke avgifter for fangst av enkelte arter.

Regelverket inneholder detaljerte bestemmelser om bag-limits og andre bestemmelser for ulike arter og disse kan endres på kort varsel. Rekreasjonsfiskere plikter å kjenne regelverket og det er opprettet en egen "hotline" for oppdatert informasjon om regelverket.

Alaska

I 2009 ble det i Alaska solgt 256 000 lisenser til turistfiskere. Salg av lisens til turistene utgjør hele 58 % av alle lisenser som blir solgt. Turistene står for mer enn 2 millioner fiskedager. Lisensavgiften er 20 \$ for en dag og 55 \$ for en uke, og i 2009 var den samlede lisensavgift 11,3 mil. \$ Forvaltningen av rekreasjonsfisket er inndelt i fire regionale forvaltningsområder, hvor det utarbeides bestemmelser om bag-limits og dagskvoter for de forskjellige fiskeslag. Det foreligger også et felles regelverk for rekreasjonsfiske som gjelder hele Alaska. Som eksempel ble det i januar 2001 bestemt at alle motoriserte båter i Alaska skulle registreres. I tillegg legger føderale myndigheter rammer for det statlige regelverk. Et aktuelt eksempel er nye bestemmelser for kveitefisket som skal gjøres gjeldende fra 2011.

Bedrifter(charterbåter) som fisker kveite vil få begrensninger i adgangen til å fiske. Bedrifter som ikke kan dokumentere at de arrangerte minst 5 turer i årene 2004, 2005 og 2008 vil ikke få fornyet lisens. Det er anslått at 38 % av lisensene ikke vil bli fornyet. Formålet er å begrense fangstkapasiteten i rekreasjonsfisket etter kveite. Dette representerer et tidsskille. Hittil har rekreasjonsfiske vært et fiske med åpen adgang, med begrensninger på fangststignings. Her begrenses adgangen for aktører som tilbyr rekreasjonsfiske.

Canada

Allerede i 1964 ble det av Fisheries and Oceans ⁴ i Canada etablert et Sport Fishing Advisory Board. British Columbia har i dag et meget detaljert regelverk vedrørende rekreasjonsfisket. Forvaltningen av rekreasjonsfisket er inndelt i 47 forvaltningsområder, hvor 23 lokale Sport Fishing Advisory Board medvirker i forvaltningen. Fangstbestemmelsene kan endres raskt og rekreasjonsfiskere plikter å kjenne regelverket som gjelder til enhver tid. Til hjelp for rekreasjonsfiskerne har Fisheries and Oceans en meget informativ hjemmeside med søkbar karttjeneste og kontinuerlig oppdatert informasjon.

Over 3,2 millioner lisenser ble solgt til rekreasjonsfiskere i 2005, hvorav 628 000 til utenlandske turister. I 2009 ble det solgt ca. 303 000 lisenser for fiske i sjøen, hvorav ca. 46 000 til turister. (Fisheries & Oceans Canada). Et femdagerskort koster 101 CAD for turister (21 CAD for fastboende).

---

⁴ Det kanadiske Fiskeri- og havdepartementet , <http://www.dfo-mpo.gc.ca/fm-gp/peches-fisheries/rec/index-eng.htm>

I British Columbia er det utarbeidet en handlingsplan kalt "*A Vision for the Recreational Fisheries 2009-2013*". Her legges det stor vekt på å sikre et bærekraftig rekreasjonsfiske i framtiden, både av biologiske og økonomiske grunner. Videre er det formulert som forvaltningsprinsipp at reguleringstiltak i kommersielt fiske og rekreasjonsfiske skal ta hensyn til virkninger som påføres andre sektorer og næringsvirksomhet.

Oppsummering Australia, USA og Canada

I alle disse land er det en kombinasjon av sentral og regional forvaltning av rekreasjonsfiske i sjøen. De sentrale myndigheter fastlegger overordnede rammer og regionale forvaltningsorganer har ansvaret for de årlige reguleringer. Krav om lisens for å fiske i sjøen er hovedregelen. Lisensavgiften er høyere for turister enn for fastboende, til dels mye høyere. I alle tre land spiller bedrifter med lisensierte charterbåter en sentral rolle i det marine turistfisket. Operatørene pålegges ansvar for at fiskere om bord i fartøyet har de nødvendige lisenser og at de følger gjeldende fangstreguleringer. Kvantumsbegrensinger og spesielle regler for enkeltarter er et gjennomgående trekk.

EU

I 2004 ble det utarbeidet en rapport, "*Marine Recreational Fisheries in the EU*". I rapporten pekes det på at betydningen av rekreasjonsfisket har blitt undervurdert, og at dette kan representere en fare for overbeskatning av enkelte arter. I rapporten heter det at det er "essential to incorporate recreational fisheries into management". Rapporten understreker behovet for kunnskap om fangsttynnsats og fangstmønster. Bl.a. på grunnlag av denne rapporten fremmet EUs fiskerikommisær 14. november 2008 flere tiltak overfor rekreasjonsfisket. Etter forslaget skulle medlemslandene registrere fangster fra rekreasjonsfisket, egen kvote skulle avsettes for rekreasjonsfisket og kvoten avregnes medlemslandenes kvoter. Det skulle også innføres lisens for charterfartøy i rekreasjonsfisket. Grunnet kraftige reaksjoner, særlig fra charteroperatørene i England, ble forslagene lagt på is. Det ble imidlertid fra 2009 innført lisens og kvoter for rekreasjonsfiske etter tunfisk. Videre ble det krevd at alle medlemsland skal etablere ordninger for å kartlegge rekreasjonsfisket (EU Council Regulation 199/2008).

Før ytterligere tiltak blir iverksatt skal det gjennomføres forskning på effekter av rekreasjonsfisket. Det viktigste resultat så langt er at fra 2008/2009 har rekreasjonsfisket blitt en del av den felles fiskeripolitikk i EU. Allerede i 2006 kom det riktignok en fellesbestemmelse. Fra da av ble salg av fisk fra rekreasjonsfisket forbudt i EU. Unntaket er salg av fisk fra fiskekonkurranser, men inntekten må gå til veldedige formål. (Council regulation art 17. 2006). I de enkelte EU landene er det store variasjoner når det gjelder forvaltningen av rekreasjonsfisket/turistfisket.

I *Tyskland* er det delstatsregulering av rekreasjonsfiske. Det kreves lisens og fisketillatelser for fangstområde en ønsker å fiske innenfor. Videre kreves det avlagt

fiskekurs arrangert av sportsfiskeklubber. Emnene i kurset omfatter kjennskap til de ulike fiskeslag, biologi, fiskeutstyr, fangstbehandling og regelverk. Turister skal ha lisens fra en sportsfiskeklubb (ukeslisens, to uker eller en måned).

Spania krever lisens utstedt av de regionale forvaltningsmyndigheter og har som generell regel dagskvote på 5. kg pr. lisens, men kvoten kan variere i de ulike regioner og det kan være spesielle regler for ulike arter. I 2004 ble det utstedt 133 300 lisenser for rekreasjonsfiske.

Italia har en noe annen organisering av turistfisket enn de fleste andre land. Her spiller også kystfiskerne en sentral rolle både i organiseringen og den praktiske gjennomføring. Lega Pesca⁵ bistår lokale fiskarlag og ca. 800 yrkesfiskere som er engasjert i turistfisket med teknisk, juridisk og økonomisk rådgivning (*Centro Studi Lega Pesca*). Fiskerne benytter fiskefartøy for charterturer, som kan vare fra noen timer til lengre turer med overnatting. Det er også tilbud om overnatting på land. Turistfisket dreier seg her ikke utelukkende om at turistene skal fiske, men innebærer et videre tilbud vedrørende fiske som yrke, fisk som mat, kystkultur og det marine miljø. Italia krever ikke lisens for å fiske i sjøen, men har redskapsbegrensninger og maksimumsfangst på 5 kg pr. dag. Den som vil delta i fiskefestivaler eller konkurransefiske må være medlem i en sportsfiskeforening og må rapportere fangsten.

Rekreasjonsfiske i de nordiske land

I *Sverige* kan utenlandske turister fiske med håndredskap i sjøen uten lisens. Det er nylig gjennomført flere studier og vurderinger av så vel fritidsfiske som turistfiske, og det er formulert prinsipper for framtidig forvaltning og utarbeidet konkrete forslag til tiltak. I 2006 ba den svenske regjeringen Fiskeriverket om en vurdering av rekreasjonsfisket. I 2008 kom rapporten "Fritidsfiske og fritidsfiskebaserad verksamhet", som bl.a. foreslår fordeling av fiskerettigheter mellom yrkesfiske, fritidsfiske og bedrifter basert på turistfiske. Dette fikk sterk støtte av Sveriges Fisketurism Føretagare.

1.juni 2010 la Fiskeriverket fram et idénotat kalt "*FISKE 2020: På veg mot en økosystembaserad fiskeriforvaltning.*" Her skisseres et mål om at fiskeressursene skal fordeles mellom yrkesfiske, allmennhetens fiske og turistfiskebedrifter. Innsamling av data vedrørende turistfiskebedriftene og fritidsfisket skal styrkes. Videre vil det bli stilt større krav til den som skal fiske. I tillegg til redskapsbegrensninger, er det foreslått å innføre avgift og fangstrapportering.

I *Finland* er det lisens for alt fiske unntatt isfiske og fiske med mark. Det betales en "forvaltningsavgift" på 7 euro for en uke og 22 euro for et år. I tillegg kommer den regioninndelte fiskelisensen som koster 7 euro for en uke og 29 euro for et år. Lisensavgiftene er den samme for turister som for fastboende.

---

⁵ <http://www.legapesca.coop/home.aspx>

I *Danmark* kreves det lisens for rekreasjonsfiske. Lisensavgiften er 35 DKK for en dag og 100 DKK for en uke. Det skilles ikke mellom danske og utenlandske rekreasjonsfiskere, og det er helle ikke noe krav om personopplysninger knyttet til lisensen. Kravet til lisens og avgift omfatter også svenske fartøyer som fisker på dansk side av Øresund. Skippere på svenske charterbåter har ansvar for at fiskerne om bord har betalt fiskeavgift.

På *Grønland* må turister ha lisens for å fiske. Lisensen er avgiftsbelagt med 75 dkr. for en dag, 225 DKK for en uke, og 500 DKK for en måned. Lisensen kan kjøpes i alle banker eller fra utlandet mot et tillegg på 50 DKK. Turister kan kun fiske med håndredskap.

Island innførte i 1990 lisens for alt fiske unntatt fiske med stang. Turister har to alternativer: De kan for det første leie mindre fartøy og utøve samme type fiske som vi ser i Norge. Dette benyttes typisk av turister på kortere ferieturer. Alternativt kan de leie spesialbygde registrerte fartøy med kvoter. Dette er gjort mulig ved at turistfiskeanlegg har anledning til å kjøpe kvoter innenfor det islandske systemet for omsettelige kvoter. Turistene kan så fiske innenfor slike kvoter fra de registrerte båtene for ordinær omsetning. Fangstene selges til fiskeindustribedrifter. Turistene kan kjøpe filet ferdig i pakninger beregnet på flyfrakt. Island har på denne måten full kontroll med denne delen av ressursuttaket. Det rapporteres om at turister som ønsker lengre fiskeferier og store fangster benytter seg av dette systemet.

5.3 Norsk og utenlandsk regelverk

Som en oppsummering av ulike trekk ved norsk og utenlandsk regelverk vil vi framheve følgende:

- Internasjonalt får rekreasjonsfisket økende oppmerksomhet fra forvaltningsmyndighetene.
- I svært mange land kreves det lisens for å fiske, og den er som regel avgiftsbelagt.
- USA har de mest omfattende avgifter knyttet til rekreasjonsfisket. Avgiftene skal finansiere forvaltningen av rekreasjonsfisket, herunder tiltak for å fremme rekreasjonsfisket.
- Stadig flere land krever lisens for å drive charterbåt (EU har et hvilende forslag om dette). I Canada innføres i 2011 begrensninger i tallet på lisenser for charterbåter i kveitefisket.
- I Australia (Queensland og Tasmania) kreves fartøylisens for alle propelldrevne båter som skal benyttes til fiske.
- Når det gjelder bruk av redskap setter det norske regelverket et klart skille mellom rekreasjonsfiske foretatt av norske statsborgere eller av utlendinger bosatt i Norge på den ene siden, og øvrige utlendinger på den andre siden. Dette er en følge av de liberale bestemmelser for redskapsbruk i norsk fritidsfiske. I svært mange andre land er det i hovedsak håndredskap som kan benyttes i rekreasjonsfisket, enten det dreier seg om fastboende eller turist. Skillet mellom

fastboende og turister settes i første rekke gjennom lisensavgiften, hvor turistene må betale en høyere avgift enn fastboende.

- Island, Finland, Danmark og Grønland har allerede innført lisens og Sverige har begynt prosessen med å innføre lisens. Norge vil således snart bli det eneste av de nordiske land uten krav til lisens.

5.4 Registrering av fartøy og regler om ansvar for fartøy

Registrering av fartøy

Småbåtregisteret

I lov av 26. juni 1998 nr. 47 om fritids- og småbåtregisteret gjaldt det tidligere et kapittel om pålagt registrering av småbåter. Plikten til å registrere i Småbåtregisteret ble opphevet ved lov av 20. desember 2002 nr. 98 og lov av 17. juni 2005 nr. 77, da regjeringen ikke anså driften av Småbåtregisteret som en naturlig oppgave for staten og derfor vedtok å konkurranseutsette registeret. Redningsselskapet overtok fra og med 1. mars 2005 eierskapet og driften av Småbåtregisteret.

Småbåtregisteret er i dag et frivillig register som samler inn, samordner og systematiserer data om fritidsbåter. Blant annet registreres opplysninger om båttype, båtens lengde, hvilken kommune båten har fast havn i, opplysninger om båtens motor og diverse eierdokumentasjon. Registeret benyttes ved identifisering av båter og båtvere i forbindelse med etterforskning av tyveri, kollisjoner, skadeverk m.v. og ved oppsporing av eiere av savnede eller forliste båter.

De båtene som kan registreres er fritids- og småbåter som har fast havn i Norge eller som brukes i norsk kystfarvann, innsjø eller vassdrag av person med fast oppholdssted i Norge. Med fritids- og småbåt menes enhver flytende innretning som er beregnet på og i stand til å bevege seg på vann, og som har en største lengde på inntil 15 meter. Nyregistrering i Småbåtregisteret koster 300 kr, omregistrering 200 kr og årsgebyret for å være registrert er på 175 kr for første båt og 75 kr per båt utover dette.

Skipsregistrene

Skipsregistrene NOR (norsk ordinært skipsregister) og NIS (norsk internasjonalt skipsregister) er realregister, og således i hovedsak det samme for fartøy som grunnboken er for fast eiendom. I skipsregistrene registreres hvem som er de reelle eierne av fartøy, eventuelle heftelser på fartøyene osv.

Alle norske skip med største lengde på eller over 15 meter skal innføres i NOR eller i NIS, med mindre de er registrert i et annet lands register, jf. lov av 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven) § 11 annet ledd. Fiskefartøy og fritidsbåter kan imidlertid kun registreres i NOR, jf. lov av 12. juni 1987 nr. 48 om norsk internasjonalt skipsregister § 1.

Norske fartøy med største lengde under 15 meter kan registreres i NOR på begjæring av eieren dersom fartøyet er over 7 meter, dersom det er merkepliktig etter lov av 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske eller fangst (deltakerloven) eller dersom det utelukkende eller hovedsakelig skal benyttes i næringsvirksomhet (uansett lengde).

Regler om utleie av og ansvar for fartøy

Krav til utleier

- Fartøy som brukes i næringsvirksomhet

Lov av 16. februar 2007 nr. 9 om skipssikkerhet (skipssikkerhetsloven) gjelder i hovedsak for alle skip, både norske og utenlandske. Lovens formål er å *„trygge liv og helse, miljø og materielle verdier ved å legge til rette for god skipssikkerhet og sikkerhetsstyring..”* og inneholder flere bestemmelser om plikter for reder. I lovens § 4 er reder fastsatt å være den som er opplyst å være driftsansvarlig i skipets sikkerhetsstyringssertifikat, eventuelt skipets eier (registrert eier dersom skipet er registrert). I turistfiskesammenheng vil dette i de fleste tilfeller være utleier.

Skipssikkerhetsloven pålegger reder å sørge for at lovens krav oppfylles. Dette gjelder blant annet krav til at skipet skal være utrustet på en slik måte at det *„gir betryggende sikkerhet for liv og helse..”* og at den som har sitt arbeid om bord har *„de kvalifikasjoner og eventuelle sertifikater som kreves..”*

Loven kommer imidlertid ikke til anvendelse for skip under 24 meter største lengde som brukes utenfor næringsvirksomhet. I lovens forarbeider er det antatt at det er selve bruken av båten som er avgjørende for om den blir brukt i eller utenfor næringsvirksomhet, jf. NOU 2005: 14 s. 102-103. Dette betyr at en båt som blir leid ut til bruk i fritiden ikke blir regnet for å bli brukt i næringsvirksomhet. Dersom en båt blir lånt/leid ut uten at utleieren selv eller andre som opptrer på utleiers vegne er om bord i båten, er den dermed ikke omfattet av skipssikkerhetsloven.

Dette innebærer at skipssikkerhetsloven bare kommer til anvendelse i de tilfellene hvor leietaker leier båten med utleier selv eller utleiers folk som ansvarlig mannskap på båten. Virksomheten vil da anses for å være en del av utleiers næringsvirksomhet.

- Fartøy under 24 meter største lengde som brukes utenfor næringsvirksomhet

For fartøy som ikke er omfattet av skipssikkerhetsloven, gjelder lov av 26. juni 1998 nr. 47 om fritids- og småbåter (Fritids- og småbåtloven). Fritidsbåt er i loven definert som enhver flytende innretning som er beregnet på og i stand til å bevege seg på vann med en største lengde på inntil 24 meter, og som brukes utenfor næringsvirksomhet. Med småbåt menes enhver flytende innretning som er beregnet på og i stand til å bevege seg på vann med en største lengde på inntil 15 meter.

I lovens kapittel 3 er det inntatt flere bestemmelser om krav til fritidsbåter og utrustningen av dem. Blant annet fremgår det at det på *"enhver fritidsbåt skal finnes slikt utstyr og slike innretninger, samt være truffes slike forholdsregler, som er nødvendig for å beskytte sikkerheten og helsen til personer om bord."* Det er båteiers og båtførers ansvar å påse at bestemmelser gitt i eller i medhold av fritids- og småbåtloven overholdes, jf. § 27.

Fritids- og småbåtloven kapittel 4 inneholder krav til eiere og førere av småbåter. Av § 35 fremgår det at eier av småbåt *"plikter å forvise seg om at den som han eller hun lar bruke båten, fyller vilkårene for å føre den. Det samme gjelder for den som har rådigheten over båten på eierens vegne."* Dette gjelder både krav om båtførerprøven, jf. nedenfor, og om *"tilstanden skyldes påvirkning av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel, sykdom, tretthet eller andre omstendigheter,"* jf. lovens § 32.

- Produktkontrollloven

Utleie av båt og arrangerte båtturer med skipper/guide anses for å være forbrukertjenester i henhold til lov av 11. juni 1976 nr. 79 om kontroll av produkter og forbrukertjenester (produktkontrollloven). Av lovens § 3 annet ledd fremgår følgende:

"Den som eier eller leder virksomhet som tilbyr forbrukertjenester, eller utfører arbeid i slik virksomhet, skal vise aktsomhet og treffe rimelige tiltak for å forebygge at forbrukertjenesten medfører helseskade. Mottaker av forbrukertjeneste skal vise aktsomhet ved benyttelse av tjenesten.

Videre heter det i bestemmelsens fjerde og femte ledd:

"Den som eier eller leder virksomhet som tilbyr forbrukertjenester, plikter å skaffe seg slik kunnskap som er nødvendig for å kunne vurdere faren for helseskade.

Personer som nevnt i tredje og fjerde ledd plikter å gi bruker av forbrukerprodukt og mottaker av en forbrukertjeneste tilstrekkelig og relevant informasjon slik at disse settes i stand til å vurdere sikkerheten ved disse og eventuelt sikre seg mot fare, med mindre dette klart fremgår uten slik informasjon. Informasjonen skal være tydelig, lett tilgjengelig og tilpasset brukerens og mottakerens behov. Slike opplysninger medfører ikke fritak fra lovens øvrige krav."

Bestemmelsen innebærer at enhver som tilbyr utleie av båt og/eller arrangerer båtturer med skipper eller guide har hovedansvaret for sikkerheten når kundene tar båten ut på havet. Blant annet har utleier/arrangør ansvar for at alt påbudt utstyr er på plass om bord i båten og i sikkerhetsmessig stand. Videre plikter utleier/arrangør å gi tilstrekkelig informasjon slik at kunden selv kan vurdere sikkerheten og sikre seg mot fare. Slik informasjon fritar imidlertid ikke utleier for ansvar. Utleier/arrangør plikter

også å påse at kunden og eventuelt egne ansatte har nødvendige sertifikater, bevis eller annet tilfredsstillende grunnlag for å føre båt.

Utleiers ansvar i henhold til produktkontrollloven § 3 har foreløpig ikke vært gjenstand for vurdering av domstolen. Hvorvidt utleier faktisk vil holdes ansvarlig dersom det oppstår en ulykke som følge av for eksempel manglende informasjon fra utleier, gjenstår dermed å se. På bakgrunn av et økende antall større ulykker hvor turister er involvert, er det grunn til å tro at en domstolsvurdering av utleieransvaret er nært forestående.

Krav til skipper

- Sertifikater

Fra og med 1. mai 2010 må alle personer, både norske og utenlandske statsborgere, født f.o.m. 1980 og som skal føre norsk fritidsbåt som er over 8 meter eller som har motor med mer enn 25 hk, inneha norsk båtførerbevis eller gyldig kvalifikasjonsbevis, jf. forskrift av 3. mars 2009 nr. 259 om krav til minstealder og båtførerbevis mv. for fører av fritidsbåt.

For å føre fritidsbåt på 15 meter eller mer trenger man minimum fritidsbåtskippersertifikat, jf. forskrift av 9. mai 2003 nr. 687 om kvalifikasjonskrav og sertifikatrettigheter for personell på norske skip, fiske- og fangstfartøy og flyttbare innretninger. Øvre grense for dette sertifikatet er en bruttotonnasje på 50. Med tilleggskurs til fritidsbåteksamen og sertifikat, kan man få tillatelse til å drive passasjerbefordring med inntil 12 passasjerer.

Sjøveisreglene

Sjøveisreglene er internasjonale regler som gjelder for alle som ferdes i båt. Reglene er utarbeidet av IMO (International Maritime Organization) og fastsetter hvordan skip, fartøy og andre farkoster som ferdes på havet skal forholde seg til hverandre. Formålet med reglene er å forebygge sammenstøt på sjøen. I Norge er sjøveisreglene tatt inn i forskrift av 1. desember 1975 nr. 5 om forebygging av sammenstøt på sjøen (Sjøveisreglene).

6. Ulike grunner for tiltak rettet mot turistfiskerieringen

Den voksende turistfiskerieringen i Norge gir grunn til å stille spørsmål om det er rimelig at slik næringsaktivitet, som baserer seg på beskatning av et begrenset ressursgrunnlag, skal være uregulert når yrkesfiskere er underlagt omfattende

reguleringer. I dette kapitlet vil vi se på ulike forhold som kan begrunne regulering av turistfiskerier.

6.1 Behov for kartlegging/kunnskap for å sikre bærekraft

Bakgrunn

Vi har allerede beskrevet hvordan turistfiskerier de siste årene har vokst betydelig og utviklet seg til å bli en viktig aktivitet i en rekke lokalsamfunn langs kysten. Den nye næringsvirksomheten bidrar både til økt direkte sysselsetting og til økt etterspørsel av andre varer og tjenester, som igjen har positive ringvirkninger i lokalsamfunnene.

Som for annen næring som baserer seg på ressursene i havet, er turistfiskeanleggene avhengige av at fisket drives bærekraftig. Det vil være lite attraktivt å investere i en turistfiskebedrift som ikke kan basere seg på et bærekraftig ressursuttak. Den nye næringsaktiviteten medfører også at forvaltningen får behov for kunnskap om det uttaket i sjøen som aktiviteten bidrar til. Det vil være naturlig at næringen får en egen rolle i kunnskapsinnhenting, noe som skaper behov for reguleringer og/eller stimulerende tiltak.

Å sikre at turistfisket drives bærekraftig er også nødvendig i et større perspektiv. Norge er kommet langt når det gjelder forvaltning av de marine ressursene. Samtidig er vi en av de største eksportørene av fisk. Vår vellykkede fiskeriforvaltning er en viktig del av markedsføringen; vi forsøker å påvirke forbrukerne til å velge norsk fisk fremfor fisk fra andre land ved å informere om at norsk fisk høstes fra bærekraftige bestander. Skal denne markedsføringen ha troverdighet også i framtiden, må vi ha oversikt over beskatningen av ressursene, og kunne sette inn reguleringstiltak når det viser seg nødvendig, også overfor turistfiske og turistfiskerier.

Hva trenger vi?

Turistfisket foregår ikke på de tidspunkt hvor det fra biologiens side er mest hensiktsmessig å fiske, og det blir heller ikke fisket bare der hvor fisken er mest tilgjengelig. Det foregår i dag et intenst rekreasjonsfiske i sommermånedene i de områder hvor turistfiskeanleggene ligger. Dette fisket foregår uavhengig av om tilgangen på ressursene er høy i disse områdene eller ikke. I tillegg har utviklingen av fiskeriedskapene medført at man i dag kan ta både mer og større fisk enn tidligere.

Vi har i dag ingen gode anslag på hvor stor del av det samlede uttaket fra havet som kan relateres til turistfisket. Det er også usikkert hvor stor innvirkning turistfiskernes fiske har på de enkelte kystnære fiskebestandene. Samtidig har det vært en del oppmerksomhet rundt turistfiskets betydning. Dette gjelder særlig i forhold til bestanden av kysttorsk. Uavhengig av hvor stor del av det samlede uttaket som kan relateres til turistfisket, har alle som beskatter våre felles ressursene et medansvar for at uttaket foregår på en bærekraftig måte.

Ettersom fisket fra turistfiskerne må inngå i ressursforvaltningen, er vi først og fremst avhengige av å heve forvaltningens kunnskapsgrunnlag. Den store usikkerheten rundt fiskets omfang gjenspeiler et klart behov for informasjon om hvor aktiviteten foregår og hvor stort det uttaket som denne næringen står for faktisk er. En forutsetning for å kunne tilegne seg slik kunnskap vil være å få kartlagt alle de turistfiskeanleggene som finnes langs kysten. Hvem er turistfiskeanleggene og hvordan opererer de?

Videre er det behov for en mer systematisk innsamling og registrering av data. Å iverksette målrettede forvaltningstiltak er først mulig når man vet hva man har behov for å regulere og hva man ønsker å oppnå med reguleringene. Det er derfor nødvendig å få kartlagt hvor og når det fiskes, hvor mye som tas og på hvilke arter det blir fisket.

For framtidige forvaltningsformål vil det således være ønskelig med en regelmessig datainnsamling vedrørende turistfisket. Havforskningsinstituttet har skissert et opplegg med kartlegging av totalt antall turistfiskere, antall fiskebedrifter og utleiebåter og etablering av en næringskode for denne bedriftstype (Nedreaas 2009). Etablering av en næringskode for slike bedrifter vil kunne gi statistiske oversikter over næringen på årlig basis. Dette er en rasjonell løsning som ville fjerne den nåværende avhengighet av sporadiske kartlegginger som er uegnet for forvaltningsformål.

6.2 Andre relevante hensyn

Regulering av turistfiskerier vil også kunne ivareta andre hensyn enn hensynet til ressursgrunnlaget.

Hensynet til turistfiskerier selv

Det synes ikke å være noen utbredt motstand i reiselivsnæringen mot forvaltningstiltak som skal legge til rette for bærekraftig turistfiske. Tvert i mot kan det være en fordel med klarere rammer å forholde seg til.

I debatten om yrkesfisket kontra turistfisket har i mange tilfeller turistfisket blitt holdt ansvarlig for et svakere ressursgrunnlag og svikt i kystnære bestander. Vi har lagt til grunn at næringen ikke ønsker å være til hinder for yrkesfiskerne, men vil drive virksomheten sin på en lønnsom og legitim måte side om side med yrkesfiskerne. Innføring av reguleringer kan derfor gjøre næringen mer akseptabel i yrkesfiskernes øyne, i tillegg til å være en sikkerhet for å kunne føre en forutsigbar og langsiktig drift. Et rammeverk kan bidra til å styrke profileringen av virksomhetene som seriøse og ansvarsbevisste og virke positivt i markedsføringsøyemed.

I kapittel 4.2 og 4.4 har vi beskrevet utviklingstrekkene og dagens omfang av turistfisket i Norge. For å utvikle næringen trengs det mer kunnskap om hvor turistene kommer fra og hvem de er, hva som er våre potensielt viktigste markeder og hvilken motivasjon turistene har for å reise til Norge. Det vil derfor kunne være nyttig for reiselivet dersom turistfiskebedriftene registrerer slike opplysninger.

Hensynet til sikkerhet

Et annet aspekt er hensynet til sikkerhet. Ulykker med turister i båt er et kjent fenomen. Som vist til i pkt. 5.4 har utleier/arrangør hovedansvaret for sikkerheten når kunder tar med båt ut på havet. Likevel kan enkelte aktører fristes til å fraskrive seg dette ansvaret i brosjyrer og lignende som utdeles turistene. Ofte tar næringsaktørene også større risiko enn man normalt ville ha gjort, fordi de ønsker at turistene skal få det de har betalt for. Det har videre vært vanskelig å nå ut til næringsaktørene med informasjon om sikkerhet og ansvar.

Kartlegging og registrering av de ulike turistfiskeanleggene vil kunne forenkle arbeidet med å nå ut med slik informasjon, da man vil få oversikt over hvor aktørene befinner seg. Samtidig vil en tydeliggjøring rundt sikkerhetsaspektet gjennom reguleringer sette større fokus på sikkerhet, og kanskje øke ansvarsfølelsen hos utleier/arrangør.

7. Mulige forvaltningstiltak

Vi vil i dette kapitlet vurdere ulike forvaltningstiltak i lys av de vurderinger som er gjort tidligere i rapporten. De ulike tiltakene som vurderes, behøver ikke å utelukke hverandre. Det er med andre ord ikke noe i veien for å innføre flere av tiltakene samtidig.

Det er viktig å minne om at bakgrunnen for at vi vurderer ulike tiltak er den økte aktiviteten i turistfiske næringen. Denne økte aktiviteten medfører et økt behov for reguleringer av næringen, både av hensyn til næringen selv som på sikt er avhengig av et bærekraftig uttak i sjøen, og av hensyn til forvaltningen som har behov for å kartlegge og kontrollere uttaket. Økt kartlegging og kontroll vil gi et bedre grunnlag for å anslå turistfiskets omfang. For å få et best mulig anslag, er det en fordel at flest mulig av turistene benytter seg av turistfiskebedrifter som forholder seg til de krav til registrering og kartlegging som måtte gjelde. Dette vil også gjøre det enklere for forvaltningen å kartlegge og kontrollere hvor og hvordan turistfisket utøves.

Det bør være et generelt mål at aktuelle tiltak i størst mulig grad oppfattes som positive av næringen selv. Ulemper i form av pålagt registrering eller fangstrapportering bør oppfattes som små i forhold til fordelene næringen kan oppnå på sikt av klare og forutsigbare rammevilkår. Aktørene må imidlertid forvente å bli pålagt visse plikter for å bidra til et bærekraftig fiske til beste for næringen, som i annet næringsbasert fiske. Det er et vesentlig moment i denne sammenhengen at det av Norges totalkvote av torsk er avsatt en andel til turistfisket.

Det bør legges til rette for de aktørene som deltar i registreringsordninger mv, for eksempel ved å knytte fordeler til registrering. En bør unngå ordninger som er unødig tyngende eller som kan skape grunnlag for økt uregistrert eller endog ulovlig aktivitet som undergraver forvaltningens behov for kartlegging.

Arbeidsgruppen har bl.a. sett hen til følgende problemstillinger ved vurderingen av de ulike tiltakene:

- Vil tiltaket gi bedre grunnlag for ressursforvaltning?
- Vil tiltaket gi en bedre oversikt over turistfiske næringen?
- Er tiltaket gjennomførbart?
- Hvilke økonomiske og administrative konsekvenser medfører tiltaket?
- Forhold til utenlandske næringsaktører
- Forhold til EØS-regelverk

I det følgende vil vi beskrive disse mulige tiltakene med forslag:

- Registrering av turistfiskebedrifter
- Rapportering av fangst mv.
- Registrering av båter
- Variabel utførselskvote
- Begrensninger i hvor mange ganger den enkelte turist kan utføre fangst
- Begrensninger i adgangen til å drive turistfiskeanlegg
- Innføring av avgifter
- Ytterligere redskaps- og utstyrsbegrensninger mv
- Forbud mot fiske fra utenlandske fartøy

7.1 Registrering av turistfiskebedrifter

Turistfiskebedrifter baserer sin næringsinntekt på fellesskapets ressurser. Vi har ikke i dag noen god oversikt over aktørene som opererer i turistfiske næringen, og det er derfor behov for en registreringsordning for turistfiskeanleggene. En registreringsordning vil kunne legge til rette for en velfungerende rapporteringsordning, herunder ivareta forvaltningens behov for kontroll av at fangst blir rapportert, og at uttak skjer i henhold til reglene for rekreasjonsfiske.

Sett fra et forvaltningssynspunkt er det viktig at en registreringsordning retter seg mot aktørene som har næringsinntekt fra turistfiske, det vil si turistfiskebedriftene. Det vises til det som tidligere er sagt om at det er bedriften som leier ut boenhet og/eller båt som er nøkkelenheten i den norske turistfiske næringen. Som turistfiskebedrift i denne sammenheng regner vi ikke bare tradisjonelle landanlegg, men også for eksempel selskap som utelukkende driver charterbåtutleie. En registreringsordning vil videre, avhengig av hvordan den utformes, også kunne fange opp næringsaktører som tilrettelegger for fiske fra land, i motsetning til for eksempel en ensidig båtregistreringsordning.

Det vil kunne være en utfordring å definere de turistfiskebedriftene som skal omfattes av ordningen. Mange anlegg vil befinne seg i en gråsoner, for eksempel hvis turistfiske kun er en del av virksomheten. Dette reiser blant annet spørsmålet om registreringsordningen skal omfatte alle overnattingssteder langs kysten hvorfra fiske er hensiktsmessig, eller bare de som tilbyr eller formidler båtutleie. Videre kan det

være en utfordring å avgjøre om reiseoperatører eller utleiebyråer som leier ut hus og hytter direkte til turisten uten å involvere turistfiskebedriften, skal registreres. Arbeidsgruppen ser ikke behov for å gå nærmere inn på disse detaljene her.

Turistfiskebedriftene er avhengig av at lokale fiskebestander er i god forfatning, ettersom disse utgjør en avgjørende del av deres næringsgrunnlag. Dette avhengighetsforholdet utgjør et incentiv for aktørene til å opprettholde og bidra til en bærekraftig forvaltning av ressursgrunnlaget, for eksempel gjennom å delta i en registrerings- og/eller rapporteringsordning.

Det kan reises spørsmål om en ordning med bedriftsregistrering skal være obligatorisk eller frivillig. Arbeidsgruppen mener det er nødvendig med obligatorisk registrering for å få på plass en velfungerende rapporteringsordning. Et obligatorisk bedriftsregister vil oppleves som et sterkere virkemiddel enn et frivillig register, og vil på samme tid gi et klart uttrykk for at slik næringsvirksomhet har et medansvar i å bidra til forvaltningen av felles naturressurser. Er ordningen obligatorisk, vil det være ulovlig å drive turistfiskebedrift uten å være registrert. En obligatorisk ordning kan dessuten begrunnes i at det dreier seg om en næringsaktivitet som baseres på uttak av fisk fra et avgrenset kvotegrunnlag, dvs. en begrenset nasjonal ressurs.

En velfungerende registreringsordning bør bidra til at turistfiskerne oftere benytter seg av registrerte turistfiskebedrifter. Med en velfungerende registreringsordning sikter vi her til at den håndheves effektivt av forvaltningen og oppfattes positivt av aktørene. En registreringsordning bør derfor utformes slik at aktørene har egeninteresse i å benytte seg av den, for eksempel ved at det knyttes fordeler til det å være registrert.

En registreringsordning kan knyttes opp mot sertifisering av bedriftene, basert på kriterier som ivaretar bærekraftshensyn. En miljøsertifisering kan fungere som et incitament for en bedrift som ønsker å profilere sin virksomhet med å bidra til en bærekraftig ressursforvaltning. Norges offisielle reiseportal på internett, VisitNorway, gir miljøsertifiserte bedrifter en tydeligere profil enn andre bedrifter gjennom satsingen Green Travel.

En registreringsordning for turistfiskebedrifter bør være gjennomførbar uten betydelige kostnader til oppstart og utvikling, og kan videre finansieres med et rimelig gebyr som dekker drift av registeret.

Videre mener arbeidsgruppen at en slik ordning vil kunne etableres gjennom bedriftsstatistikken, hvor turistfiske som næringsvirksomhet ble opprettet som egen næringskategori. Dette behøver ikke kreve noe nytt apparat for innsamling og behandling av data, og innsamlingen vil kunne få den samme profesjonalitet som annen innsamling av data i Statistisk Sentralbyrå.

En slik ordning vil også kunne etableres av Fiskeridirektoratet. Fordelen med at en fagetat foretar registreringen, vil være at innsamlingen og behandlingen av data i større

grad kan skreddersys for forvaltningsformål. I særlig grad gjelder dette om det skal etableres et rapporteringssystem for fangst.

Havressurslovens § 22 gir ikke uttrykkelig hjemmel til å opprette et bedriftsregister per se. Derimot kan et bedriftsregister sees i sammenheng med: ” å gi opplysninger til styresmaktene om høstingen for statistikkformål (fangstrapportering)”. Et overordnet bedriftsregister vil forstås som et nødvendig grunnlag for å kunne samle inn fangstdata fra næringsaktørene. Uten en kartlegging av bedrifter vil fangstrapportering vanskeligere la seg gjennomføre i praksis.

Registreringsordningen behøver ikke å reise noen spesielle problemstillinger i forhold til utenlandske aktører og EØS-regelverket. Det legges til grunn at en registreringsordning vil få samme anvendelse på alle turistfiskeanlegg i Norge, uavhengig av eierens og turistens nasjonalitet.

Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen foreslår at en registreringsordning for turistfiskebedrifter bør opprettes. Ordningen bør gjøres obligatorisk.

Arbeidsgruppen foreslår også at det vurderes en lovendring som gir styresmaktene en klarere hjemmel til å opprette registre over næringsvirksomhet basert på turistfiske i sjø.

7.2 Rapportering av fangst mv.

Formålet med havressursloven er å sikre en bærekraftig forvaltning av de viltlevende marine ressursene. Den sentrale målsetningen med å regulere turistfiskerieringen vil være å skaffe et bedre grunnlag for en slik ressursforvaltning. Mer kunnskap gjennom bedre kartlegging av uttak vil være av avgjørende betydning. Rapportering av fangst peker seg derfor ut som et naturlig tiltak.

Det er rimelig å knytte rapporteringsansvaret til turistfiskebedriftene, siden det er de som baserer sin næringsinntekt på norske fiskeressurser. Det vil da være hensiktsmessig at rapporteringsplikten pålegges de bedriftene som vil være omfattet av registreringsordningen omtalt i pkt. 7.1. Turistfiskebedriftene pålegges dermed en rapporteringsplikt på samme måte som øvrige næringsaktører som høster fisk av fellesskapets ressurser. Yrkesfiskere er pålagt et betydelig omfattende sett av plikter av hensyn til ressursforvaltningen.

En rapporteringsordning for turistfiskebedrifter vil ikke kunne gi et fullstendig bilde av uttaket fra rekreasjonsfisket. Det tradisjonelle fritidsfisket vil for eksempel ikke fanges opp. Hvor mye av det næringsrettede turistfisket som vil omfattes, vil være avhengig av hvem rapporteringsordningen retter seg mot. Uansett vil en rapporteringsordning gi et betydelig bedre grunnlag for kartlegging av rekreasjonsfisket enn hva vi har i dag. En bør også være oppmerksom på at vi antakelig har en dårligere oversikt over dette uttaket sammenliknet med andre land som gjennomgående har en mindre liberal

regulering av rekreasjonsfisket. Rapportering av fangst fra et representativt utvalg bedrifter kan være en mulig fremgangsmåte i en startfase.

En rapporteringsordning vil i seg selv ikke stimulere til økt bruk av registrerte reiselivsaktører. Ved å knytte rapporteringsordningen til et system med sertifisering eller annen registrering av turistfiskebedrifter, vil en likevel kunne stimulere til dette.

Havressursloven § 22 gir hjemmel for å innføre en ordning der anlegg som legger til rette for sportsfiske/rekreasjonsfiske pålegges å rapportere fangst for statistikkformål. Innføring av en fangstrapporteringsordning vil derfor kunne gjennomføres uten lovendring.

Arbeidsgruppen anser tiltaket som gjennomførbart. Den nærmere utformingen av en slik rapporteringsordning har det ikke vært rom for å gå nærmere inn på innenfor rammene av gruppens arbeid. Forslaget vil medføre økonomiske og administrative konsekvenser både for rapporteringspliktige bedrifter og for forvaltningen. For bedriftene vil det bli mer arbeid knyttet til informasjon til og oppfølging av gjestene, og til selve rapporteringen. For forvaltningen vil rapportene måtte følges opp med hensyn til kvalitetskontroll, bearbeiding og sammenstilling. Utarbeiding og vedlikehold av rapporteringssystemet vil også ha noen kostnader knyttet til seg.

Rapporteringsordningen behøver ikke å reise noen spesielle problemstillinger i forhold til utenlandske aktører og EØS-regelverket. Det legges til grunn at en rapporteringsordning vil få samme anvendelse på alle turistfiskeanlegg i Norge, uavhengig av eierens og turistens nasjonalitet.

Det er behov for bedre kunnskap om turistfiskerne. Denne kunnskapen er nyttig i forbindelse med utvikling av produktene innen turistfiske i sjø, og med tanke på markedsføring av Norge som sjøfiskedestinasjon. Det bør vurderes å registrere turistenes nasjonalitet, alder og kjønn, samt informasjon om reisemåte, reiseform (vennetur eller familietur) og lengde på opphold.

Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen foreslår at det utformes en ordning som pålegger turistfiskebedrifter å rapportere gjestenes fangst. Videre foreslår arbeidsgruppen at det juridiske grunnlaget for å pålegge bedriftene å rapportere gjestestatistikk avklares.

7.3 Registrering av båter

Arbeidsgruppen har vurdert om det bør opprettes en registreringsordning for båter i stedet for eller i tillegg til en registreringsordning for turistfiskebedrifter.

Uavhengig av om det innføres en registreringsordning for bedrifter, vil båtregistrering kunne gi en oversikt over fartøymengden som leies ut for å fiske i sjøen. En slik oversikt vil gi forvaltningen informasjon som mer direkte relaterer seg til uttaket i

sjøen. Bedriftsregistrering vil dessuten ikke uten videre fange opp all lokal båtutleie og privat overnatting. Båtregistrering kan både begrunnes med forvaltningens behov for kontroll og kartlegging av den økende næringsaktiviteten på området. Den vil også kunne være et viktig ledd i arbeidet for økt sikkerhet og avklaring av ansvarsforholdene ved utleie av båt.

Uavhengig av hvordan et båtregister uformes, vil det først og fremst si noe om hvor mange båter det drives turistfiske fra. Registeret vil på denne måten bidra til at man får en mer oversiktlig og organisert næring. Registeret vil imidlertid ikke si noe om det turistfiske som foregår fra land. Det vil heller ikke si noe om i hvor stort omfang fisketurisme i sjø drives og hvor stort uttak fartøyene står for. Når det gjelder hensynet til sikkerhet vil imidlertid et båtregister kunne være av stor betydning uansett.

Arbeidsgruppen vurderer at tiltaket vil være overkommelig å gjennomføre. Båter er som enheter relativt lette å registrere og det finnes allerede etablerte båtregistre som vi kan hente erfaringer fra. Dersom båtregister skal opprettes vil en måtte ta stilling til om det skal være offentlig eller privat, frivillig eller obligatorisk, og om det skal omfatte alle fartøy eller bare noen fartøy, for eksempel utleiefartøy. Vi antar at et båtregister kan finansieres med et rimelig gebyr og eventuelt årlig avgift som kan dekke kostnader forbundet med vedlikehold og kontroll av innholdet i registeret.

Arbeidsgruppen mener at det mest hensiktsmessige vil være en form for obligatorisk båtregistrering, og hvor det framgår om fartøyet er ment for utleie. En obligatorisk registreringsordning bør gi den beste oversikten over antall båter som benyttes i næringsøyemed. En slik ordning vil medføre at det er ulovlig å leie ut båt for turistfiske uten at den er registrert.

En måte å registrere fartøy på kan være å gjøre dagens Småbåtregister obligatorisk, slik det var tidligere. Dette vil innebære at alle fritids- og småbåter av en viss størrelse må registreres, uavhengig av om de benyttes til utleie eller ikke. Et annet alternativ kan være at Småbåtregisteret bare gjøres obligatorisk for båter til utleie, eventuelt at det opprettes et nytt og eget register for dette formålet. Dersom fartøyet skal gjelde flere fartøy enn utleiefartøy, vil det være nødvendig å tilpasse registret.

Fiskeri- og kystdepartementet har per i dag ikke hjemmel til å pålegge registrering for utleiefartøy som baserer seg på turistfiske i sjø. Dersom en slik ordning skal opprettes, er man derfor avhengig av lovendringer for å få nødvendig hjemmel.

En registreringsordning reiser ikke noen spesielle problemstillinger i forhold til utenlandske aktører og EØS-regelverket hvis den omfatter alle aktuelle båter som benyttes i norske farvann, uavhengig av eierens og turistens nasjonalitet.

Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen foreslår at det innføres et obligatorisk fartøyregister hvor det framgår om fartøyet skal brukes til utleie.

7.4 Variabel utførselskvote

Arbeidsgruppa har vurdert om det bør innføres en variabel utførselskvote. En forutsetning er da at det innføres en registreringsordning for turistfiskebedrifter. En variabel utførselskvote vil kunne stimulere bedrifter til å registrere seg og turister til å bruke registrerte reiselivsaktører ved at det blir gjort gjeldende en gunstigere kvote dersom fangsten kommer fra slikt fiske. Typisk kan det være aktuelt å åpne for gunstig kvote for fisk som er fanget og rapportert i forbindelse med besøk på registrert turistfiskebedrift. Dette vil igjen kunne legge til rette for at turistfiskebedrifter registrerer seg og bidrar til best mulig rapportering av fangst.

Dagens utførselskvote på 15 kg fisk er ment å bidra til at volumfisket til utenlandske turister i Norge holdes innenfor visse rammer. Regelen må ses i sammenheng med at det ikke direkte gjelder noen kvantumsbegrensninger for selve turistfisket. Kvoten er imidlertid ikke variabel, dvs. at den gjelder for alle som fører fisk ut av Norge, uavhengig av nasjonalitet, bosted og formålet med opphold i Norge. Regelen gjelder således også for nordmenn som ønsker å utføre fisk.

En variabel utførselskvote kan utformes på ulike måter. En mulighet er å innføre forbud mot utførsel av egenfanget fisk som ikke er tatt i forbindelse med besøk på en turistfiskebedrift, mens grensen på 15 kg for øvrig opprettholdes. Et annet alternativ er å åpne for fri utførsel av fangst tatt i forbindelse med besøk på turistfiskebedrift, og for øvrig opprettholde grensen på 15 kg. For øvrig kan en se for seg flere mellomløsninger, hvor en ved fastsettelse av kvoten kan ta hensyn til alt fra om en har oppholdt seg ved registrert bedrift til varigheten av slikt opphold, eller varigheten av oppholdet i Norge.

Målsettingen med å innføre en variabel utførselskvote vil etter dette først og fremst være å stimulere til bruk av registrerte turistfiskebedrifter. Dette kan indirekte bidra både til økt rapportering via registrerte bedrifter og til en mer organisert og oversiktlig næring.

En variabel utførselskvote vil imidlertid kunne by på motstand fordi den vil kunne ramme personer bosatt i Norge som ikke kan dokumentere tilknytning til turistfiskebedrifter. Videre vil en gunstigere kvote til personer med bosted i Norge enn til turister uten bosted være problematisk da dette kan oppfattes som diskriminering. Videre vil tiltaket ha liten effekt dersom utgangspunktet er en liberal utførselskvote for alle. Ordningen vil kunne få liten legitimitet i befolkningen hvis den rammer lokalbefolkningen hardere enn turistene.

Utførselskvoter og utførselsavgifter som diskriminerer etter bosted eller nasjonalitet vil kunne være problematisk i forhold til EØS-regelverket og annet internasjonalt regelverk. Arbeidsgruppen finner imidlertid ikke grunn til å gå nærmere inn i disse problemstillingene her i og med at vi ikke foreslår en utførselskvote som varierer med utførers bosted eller nasjonalitet.

En variabel utførselskvote vil innbære et noe mer komplisert regelverk både for næringsaktørene og turistene selv, avhengig av hvor gradert ordningen blir utformet.

En variabel utførselskvote vil medføre at grensekontrollen også vil måtte sjekke dokumentasjon fra oppholdssted i tillegg til å veie medbrakt fisk.

Arbeidsgruppen har imidlertid vurdert fordelene med en variabel utførselskvote, hvis den utformes slik at den gir et incitament til de registrerte bedriftene, som større enn ulempene. Størrelsen på eventuell endret utførselskvote bør vurderes som et av flere elementer i oppfølgingen av rapporten.

Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen foreslår at det innføres en enkel form for variabel utførselskvote, dersom en registreringsordning for turistfiskebedrifter innføres.

7.5 Begrensninger i hvor mange ganger den enkelte turist kan utføre fangst

I mandatet bes arbeidsgruppen vurdere om det bør innføres begrensninger i hvor mange ganger den enkelte turist kan utføre fangst. I dag gjelder en begrensning på 15 kg pr. person pr. 24 timer.

En slik tidsbegrensning vil først og fremst være egnet til å forhindre uthuling av regelen ved at enkeltpersoner krysser grensen regelmessig, for eksempel daglig. Tatt i betraktning at formålet med regelen er å hindre omfattende fiske for utførsel, kan det i og for seg synes hensiktsmessig å innføre en slik begrensning, for eksempel 15 kg pr. uke, som typisk vil ramme enkeltpersoner som spekulerer i å utføre 15 kg daglig. En slik begrensning vil neppe gå ut over tradisjonelle turister som drar til Norge på ferie for å fiske, og som bare krysser grensen når de drar hjem fra ferie. Vi har imidlertid ikke uten videre holdepunkter for å anta at det er et stort problem i dag at noen foretar hyppige grensekryssinger for å utnytte gjeldende regelverk.

En utvidelse av 24-timersregelen til for eksempel en 7-dagersregel vil bidra til at vi får mindre av en form for fisketurisme vi ikke ønsker. Vi ønsker ikke hyppige korte opphold i Norge, hvor formålet er å ta med seg mest mulig fisk ut av landet.

En endring av 24-timersregelen bør ses i sammenheng med eventuelle andre endringer i utførselsregelverket, for eksempel hvis det innføres variabel utførselskvote.

Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen foreslår at 24-timersregelen erstattes med en 7-dagersregel.

7.6 Begrensninger i adgangen til å drive turistfiskeanlegg

I arbeidsgruppens mandat forutsettes det at vi vurderer begrensninger i adgangen til å drive næringsvirksomhet basert på turistfiske, og hvordan en slik begrensning skal utformes. Vi har ovenfor skissert ordninger hvor det kreves registrering av næringsaktivitet, og at det kan settes vilkår for slik registrering. Vi har imidlertid ikke vurdert andre begrensninger, for eksempel hvor man mer direkte utelukker enkelte aktører fordi man vil begrense antallet bedrifter. Det kan synes uhensiktsmessig å vurdere slike inngripende tiltak før vi har et system for å kartlegge relevant næringsvirksomhet og fangstaktivitet.

Det faktum at næringen er avhengig av det lokale ressursgrunnet kan etter arbeidsgruppens mening være et argument for å sette visse begrensninger i områder hvor tilstanden karakteriseres som lite bærekraftig. Likevel blir det prematurt å vurdere slike tiltak uten et bedre kunnskapsgrunnlag.

Ved nyetablering av anlegg for turistfiske bør det, av hensyn til bærekraftig ressursutnyttelse, utarbeides en situasjonsrapport som beskriver bestandssituasjon for fisk i aktuelt fiskeområde. Dette er spesielt viktig i regioner med stor tetthet av turistfiskebedrifter, og kan bidra til at fisketrykket på sårbare bestander ikke blir for stort.

Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen foreslår at det legges til rette for utarbeidelse av situasjonsrapporter om ressursgrunnet i forbindelse med nyetableringer av turistfiskeanlegg.

7.7 Innføring av avgifter

Mandatet ber også om en vurdering av om det bør innføres avgift for anlegg eller gjester. Avgift er allerede vurdert i forbindelse med variabel utførselskvote, men da ikke som en avgift direkte rettet mot anlegg eller gjester.

Avgifter som ikke påvirkes av om fisken utføres fra Norge behøver ikke være problematiske i forhold til internasjonalt regelverk, men dette bør uansett vurderes nærmere dersom slik avgift blir aktuell.

Arbeidsgruppen mener imidlertid at det i første omgang er mer naturlig å vurdere rapporterings- og registreringsordninger, og at eventuell vurdering av avgifter for anlegg og gjester bør utstå til næringen er bedre kartlagt.

Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen foreslår at det ikke innføres avgift for anlegg eller deres gjester.

7.8 Ytterligere redskaps- og utstyrsbegrensninger mv

Noen av de første begrensningene som ble innført i rekreasjonsfiske gjaldt bruk av redskaper. For utlendinger bosatt i utlandet har det i lang tid bare vært adgang til å benytte "håndredskap" i medhold av fiskeriforbudsloven § 3. Det er ikke gjort endringer i innholdet i dette begrepet på tross av den rivende utviklingen som har vært i redskapsbruken i rekreasjonsfisket. Denne utviklingen har hatt stor betydning for effektiviteten i fisket.

De viktigste redskapsbegrensningene for fritidsfiskere ble innført først i 1997 i saltvannsfiskekloven og inneholder mer detaljerte og tilpassede begrensninger.

Det er grunn til å tro at redskapsutviklingen har medført at dagens regelverk er noe uthulet, og at det benyttes flere typer redskaper enn hva som i utgangspunktet var tiltenkt. Dette gjelder særlig i forhold til fiskeriforbudslovens generelle åpning for bruk av håndredskap, og arbeidsgruppen mener derfor at det er behov for å se nærmere på den bestemmelsen.

Arbeidsgruppen har også diskutert mulighetene for å innføre begrensninger på fiske av enkelte fiskeslag og/eller stenging av enkelte områder for rekreasjonsfiske. Dette for å verne sårbare arter/bestander som er i dårlig forfatning. Slike begrensninger må i tilfelle gjelde alle former for rekreasjonsfiske, også fritidsfiskere. Havressursloven § 22 gir hjemmel til å fastsette kvantumsbegrensninger, strengere redskapsbegrensninger eller forbud mot høsting i nærmere bestemte områder når det er nødvendig av hensyn til ressursforvaltningen. Arbeidsgruppen vil imidlertid ikke foreslå noe konkret om hvilke arter og områder det eventuelt bør innføres begrensninger for.

Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen foreslår at det foretas en nærmere avklaring av hva som er "håndredskap" i henhold til fiskeriforbudsloven § 3.

7.9 Forbud mot fiske fra utenlandske fartøy

Slik fiskeriforbudsloven § 3 er formulert, er det mulig å benytte utenlandske fartøy til "sportsfiske med håndredskap", også når fartøyet drives i næringsøyemed. Med utenlandsk fartøy siktes det til fartøy eid av utlending som ikke bor i Norge, jf. fiskeriforbudsloven § 2. Dette er ulikt reglene om yrkesfiske, der utenlandskeide fartøy ikke kan benyttes til å fiske på norske kvoter.

Arbeidsgruppen legger til grunn at det ikke har vært tilsiktet å tillate denne type næringsvirksomhet fra utenlandske fartøy. Arbeidsgruppen anbefaler at regelverket endres slik at dette ikke lenger skal være tillatt.

Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen foreslår at mulighetene for å forby turistfiske fra utenlandske fartøy som drives i næringsøyemed utredes.

8. Avslutning

Fiske kan i beste forstand være rekreasjon, med en særegen kombinasjon av forventning og spenning koblet sammen med naturoplevelsen ved et stille fjellvann eller en dorgetur på sjøen i solrenningen. Rekreasjonsfiske er da også en svært populær fritidsaktivitet. Over halvparten av den voksne befolkning i Norge oppgir at de deltar på minst en fisketur i løpet av året. Fiske i vassdrag og ferskvann er ikke en del av allemannsretten. Fiskerettighetene her tilhører grunneier og kan være belagt med fiskekort. For å fiske i ferskvann og vassdrag der det finnes laks, sjøørret eller sjørøye, skal alle over 16 år betale fiskeavgift til staten.

Rekreasjonsfiske i sjøen er i utgangspunktet tilgjengelig for alle og er en del av allemannsretten, bortsett fra fiske etter anadrome laksefisker (laks, sjørett, sjørøye) med faststående redskaper. Adgangen for enhver til å fiske i sjøen til husholdsbehov og salg av overskuddsfangst er en sentral del av kystkulturen. Denne retten for alle til å fiske i sjøen er imidlertid omgitt av et regelverk vedrørende redskapsmengde, merking, fisketider, minstemål og omsetning av overskuddsfangst. For truede arter kan det iverksettes begrensninger og evt. totalt forbud mot fiske. Også utlendinger kan benytte seg av den frie adgang til å fiske i sjøen, men de kan kun fiske med håndredskap og har ikke adgang til å omsette fangsten.

Allemannsretten til fiske i sjøen danner også grunnlag for et etter hvert omfattende turistfiske, som den foreliggende rapport omhandler. Det organiserte turistfiske har gitt rekreasjonsfisket en ny dimensjon, det har blitt en omfattende næringsvirksomhet av internasjonal karakter. Det reiser også problemstillinger vedrørende grenser for kommersialisering av allemannsretten som bl.a. er drøftet i rapporten "*Scenarier for bruken av norsk natur 2020*" (Teknologirådet 2006).

De forslagene til tiltak som framsettes i denne rapporten, innebærer ingen begrensninger i allemannsretten til fiske i sjøen. Forslagene til registrering av næringsvirksomhet og fartøy og rapportering av fangst har som viktigste formål å frambringe sikker kunnskap om næringsvirksomhetens omfang.

9. Litteraturliste

Berg Nordstrand, K (2000): *Fisketurisme eller turistfiske? Fra bygd og fjord til kafébord?* Husmo og Johnsen (red.)

Berg Nordstrand, K og Johnsen J P (2009): *Lokalsamfunnet - infrastruktur eller kulisse for fisketurisme?* Den nye bygda, Almås, Haugen, Rye og Villa (red.)

Bjelland, O og Ferter, K (2010): *Effektivitetsendringer i det norske turistfisket med fokus på nye redskap og fiskemetoder.* Notat, Havforskningsinstituttet

Borch, T, Aas, Ø og Policansky, J (2007): *International fishing tourism: Past, present and future.* Global Challenges in Recreational Fisheries, Blackwell

Børtveit, B (2008): *Fisketurisme i Nordkapp.* Masteroppgave i samfunnsgeografi. Universitet i Bergen

Cap Gemini Ernst & Young (2003): *Vurdering av turistfiske som inntektskilde i Norge - hvilke inntekter gir turistfisket sammenlignet med yrkesfiske?*

Hallenstvedt, A og Wulff, I (2001): *Fisk som agn. Utenlandsk turistfiske i Norge.* Rapport fra et fellesprosjekt mellom Norges Fiskarlag og Norges Turistråd (Turistfiskeutvalget)

Hallenstvedt, A og Wulff, I (2002): *Turistfiske som inntektskilde.* Tromsø: Norges Fiskerihøgskole

Hallenstvedt, A (2011): *Turistfisket: En oversikt over aktører og organisering* (under arbeid)

Havforskningsinstituttet: *Kveite i norske farvann. Status og utfordringer for forvaltning og forskning.* Rapport fra havforskningen 1.2009

ICES 2009: *Report of the Workshop on Sampling Methods for Recreational Fisheries.* ICES Document CM 2009/ACOM:41

ICES 2010: *Report of the Planning Group on Recreational Fisheries Surveys.* ICES Document CM 2010/ACOM:34

Løvfall, L og Akselsen, R E (2006): *Analyse av norske fisketurismebedrifter 2005. Økonomiske forhold, sesongstruktur og kapasitetsutnyttelse.* Bergen, Kaizen

Nedreaas, K: *Fritidsfiske-turistfiske-næringsfiske. Kva betyr bestandsendringane for fisket og fisket for bestanden?* Fiskeseminar i Førde, 21-22 november 2009

NORUT Tromsø (2010): *Verdiskaping sjøfisketurisme i Norge*. Faktaark fra Prosjekt verdiskaping fisketurisme 2008-2010

NORUT Tromsø (2011): *Sjøfisketurisme i Norge – Debatter, regulering, struktur og ringvirkninger*

Rapport (2011): *Effektiv og bærekraftig arealbruk i havbruksnæringen – areal til begjær*. Rapport fra utvalget for effektiv og bærekraftig arealbruk i havbruksnæringa, oppnevnt av Fiskeri- og kystdepartementet

Riisnes, A A (2008): *Fisketurisme, kystbygda si redning. Ein studie av fisketurisme i Finnøy kommune*. Universitetet i Bergen

Sandberg, J H og Røsvik, I O (2002): *Kartlegging av arealbrukskonflikter i kystsonen*. Rapport utarbeidet på oppdrag av Fiskeridepartementet

Teknologirådet (2006): *Fremtidens Friluftsliv. Scenarier for bruken av norsk natur i 2020*. Rapport 1. Oslo mars 2006

Transportøkonomisk Institutt (2005): *Utenlandske bilturisters fiske i saltvann i Norge 2004*. TØI rapport 788/2005

Vølstad, J H, Korsbrekke, K, Nedreaas, K H, Nilsen, M, Nilsson, G N, Pennington, M, Subbey, S and Wienerroither, R (2011): *A probability-based survey using self-sampling to estimate catch and effort in Norway's coastal tourist fishery*. ICES Journal of Marine Science

Vedlegg 1

Hva betyr fisketurismen for de lokale fiskebestandene langs kysten?

Jon Helge Vølstad, Keno Ferter, Marie Hauge, Kjell Nedreaas og Merete Nilsen

Havforskningsinstituttet

P.O. Box 1870 Nordnes

5817 Bergen

I forbindelse med Havforskningsinstituttets kartlegging av fisketurismen i Norge (2007–2010) har begrepsklargjøring vært en helt sentral del (Vølstad m.fl. 2011). I denne rapporten defineres rekreasjonsfiske som fritidsfiske, turistfiske og alt annet fiske som ikke er yrkesfiske. Under samlebegrepet marine rekreasjonsfiskerier er fiskerne delt inn i to hovedgrupper:

- **Fisketurist** – en fritidsfisker som overnatter borte fra eget hjem eller fritidsbolig. Fisketuristene deler vi i to grupper:
  - Bedriftssektoren: Omfatter fisketurister som leier rom og båt gjennom fisketurismebedrifter. Det er denne næringsvirksomheten som baserer seg på rekreasjonsfiske som ble kartlagt i 2009.
  - Den uformelle sektoren: Omfatter fisketurister som leier rom og båt privat, eller som bor i telt, campingbiler etc. Fangstene denne gruppen av fisketurister tar er ikke kartlagt i denne undersøkelsen.
- **Fritidsfisker** – en norsk statsborger eller fastboende som bor hjemme eller i egen fritidsbolig, og som fisker i sjø på hobbybasis på fritiden sin, eller til matauk (ikke kartlagt).

Kartleggingsmetoden er basert på statistiske prinsipper for representative utvalsundersøkelser, og ble i nært samarbeid med et utvalg fisketurismebedrifter. Metoden omfatter oppsøkende feltarbeid og egenrapportering, der fisketuristene fra et utvalg av bedrifter oppgir data om sine fangster.

En kvalitetssikret liste på 445 bedrifter med totalt 2 393 båter til utleie ligger til grunn for egenrapporteringen. Listen ble utviklet i samarbeid med NHO Reiseliv, Din Tur og NORUT, i 2008 og omfatter hovedsakelig rorbuanlegg, samt private anlegg utleid utleiet gjennom Din Tur. Det ble opprettet samarbeid med et representativt utvalg av bedrifter fra denne listen, og disse organiserte datainnsamling gjennom dagbøker der fisketuristene registrerte sine fangster hver sjette uke i hele 2009. Rapporteringen ble kontrollert av eieren av fisketurismebedriften og Havforskningsinstituttet som en del av kvalitetssikringen.

Stor variasjon i anslagene

Fangstanslag fra 10 år tilbake (Hallenstvedt og Wulff 2001), basert på forskjellige metoder som internett søk, intervju og data på daglige fangstrater fra fiskekonkurranser, indikerte at

fisketuristene totalt sett tok opp 12 000–15 000 tonn fisk i løpet av ett år, og at bedriftssektoren sto for anslagsvis 4 430 tonn av totalfangsten.

Totalfangstene ble noen år senere nedjustert av konsultentselskapet Cap Gemini, Ernst & Young til 6 000–9 000 tonn. Basert på de nevnte arbeidene beregnet Essens Management i 2005 at fisketuristene tok 5 800 tonn fisk i 2004. Disse anslagene oppga ingen feilmargin, og kan ha betydelige systematiske feil siden fangstrater fra fiskekonkurranser ble brukt i beregningene. Sportsfiskere som deltar i fiskerkonkurranser kan ha mye høyere fangstrater enn den gjennomsnittlige fisketurist, og fisker ofte målrettet etter arter.

Etter en vitenskapelig basert kartlegging utført i 2009 kunne Havforskningsinstituttet mer pålitelig anslå at fisketuristene i bedriftssektoren fisket 3 335 tonn, med en feilmargin på 17 prosent, og at 1 613 t torsk (22 prosents feilmargin) var fanget totalt. Undersøkelsen var utført i samarbeid med turistfiskerieringen, og baserer seg på data fra et stort og representativt utvalg av fisketurister som stod for fisket fra 445 bedrifter og 2 393 båter. Det var fisketurister assosiert med bedrifter registret i Brønnøysund som var fokus i Havforskningsinstituttets undersøkelse. I tillegg kom private anlegg utleid gjennom operatøren Din Tur, hovedsaklig nord for 62°N. I sør var få private anlegg utleid gjennom turoperatører inkludert. Antall bedrifter var anslått til 939 i Hallenstvedt og Wulff (2001), men deres liste var ikke tilgjengelig for undersøkelsen utført av Havforskningsinstituttet, og var nok basert på andre utvalgsriterier. Dersom en oppdatert oversikt over alle fisketuristbedriftene, inkludert private anlegg utleid gjennom turoperatører, og alle båtene til leie for fisketurister ble tilgjengelig via et register, så kunne våre resultat justeres opp tilsvarende basert på gjennomsnittsfangster per bedrift eller båt.

Hvem, hvor mye, og hvor

I tillegg til å regne ut hvor mye fisketuristene i bedriftssektoren fisker totalt i løpet av ett år, er det også gjort regionsvise beregninger av hvor mye de tar i land av de enkelte artene. Dette er den første undersøkelsen av den marine fisketurismen i Norge som gir pålitelige fangstanslag for de viktigste artene. I Nord-Norge blir det landet mest torsk, mens sei er den vanligste fangsten landet i Sør-Norge (Tabell 1). Fangstene i Nord ble anslått til å være nesten ti ganger høyere enn i resten av landet. For Nord-Norge står fisketuristene for en totalfangst på 2 958 tonn. Men dette betyr ikke at fisketurismen bidrar til større fiskepress på lokale bestander i nord; det skyldes at bestandene i nord er større enn i sør. I tillegg er det nok et mye større antall private anlegg i Sør-Norge enn i Nord som faller utenfor undersøkelsen, og som kan bidra til høyere fiskepress i Sør enn anslagene basert på vår bedriftsliste tilsier.

Mangler pålitelige tall for fritidsfisket

Fangststatistikk og forskningstokt gir oss rimelig god kunnskap om størrelsen på de viktigste fiskebestandene i havet. For en stor del av fiskebestandene langs kysten mangler vi imidlertid pålitelige tall. I tillegg til det profesjonelle kystfisket, der fiskerne må rapportere sine fangster, kommer det totale marine fritidsfisket. I forhold til de totale fangstene i fritidsfisket utgjør de 3 335 tonnene tatt av fisketuristene i bedriftssektoren trolig bare en

liten del. En omfattende studie av fritidsfisket etter hummer på Sørlandet viste blant annet at fritidsfiskernes fanget dobbelt så store fangster som yrkesfiskerne.

Anslag basert på levekårsundersøkelsen til Statistisk sentralbyrå og andre metoder antyder at de marine fritidsfiskeriene står for betydelige fangster. I en undersøkelse av Hallenstvedt og Wulff (2003) ble fangstene (alle arter) tatt av norske eller fastboende fritidsfiskere anslått til rundt 10 000 tonn for hver av regionene Østlandet, Vest-Norge og Midt-Norge, mens fangsten i Nord-Norge ble anslått til 18 000 tonn. Disse anslagene er svært usikre på grunn av metodene som var brukt inkluderte data fra intervju der folk informerte om sitt fiske siste året, men tyder allikevel på at den totale fangsten av torsk i fritidsfisket kan være betydelig høyere enn fangstene tatt av fisketurister. Samlet kan fritidsfiskere og fisketurister overskride den tildelte kvoten på 10 000 tonn torsk nord for 62°N (7000 tonn for 2011). Fangstanslag på nesten 1 300 tonn sei tatt ble av fisketurister i bedriftssektoren (445 bedrifter) alene i nord i 2009, overgår den samlede kvoten på 800 tonn sei til hele fritidsfisket og et rekrutteringsprogram for yngre fiskere. Kommersielle fiskere som er med i rekrutteringsprogrammet har rapportert fangster på 100–200 tonn torsk, og ca. 50 tonn sei nord for 62°N i de senere år.

Overvåking av fangst og innsats i turistfisket

Fiskebestandene langs kysten kan bestå av isolerte populasjoner. Et godt eksempel er kysttorsk, som har mange isolerte gytepopulasjoner i forskjellige fjorder langs kysten. God oversikt over fiskebestandene langs kysten gjør det mulig å beskytte lokale gytepopulasjoner dersom det skulle bli nødvendig.

En vitenskapelig basert overvåking av fangst og innsats i turistfisket, bygget på selvrapportering i samarbeid med fisketurismebedrifter, kan gi enkle, men verdifulle indikasjoner på tilstanden til kysttorsk og andre viktige bestander. Siden fisketuristene fisker store deler av året og på mange lokaliteter, kan gjennomsnittlige dagsfangster antyde trender i størrelsen på enkelte bestander. Selv om utstyret og fiskemetodene fisketuristene bruker blir mer effektive over tid, noe det må korrigeres for, så er nok effektiviteten mer konstant over tid enn for kommersielle fiskere, der det har vært en stor effektivisering de siste årene.

Bekymringsfullt for kysttorsken

Fangstene av torsk i det kommersielle kystfisket har vist en stadig nedadgående trend i de siste årene. I 2009 var rapporterte fangster av torsk tatt innenfor 12-milsgrensen anslagsvis 25 000 tonn nord for 62°N, mens det sør for 62°N og i Skagerrak ble landet rundt 960 tonn. En del av nedgangen i fangster kan nok skyldes reguleringer av fisket, men tilstanden for kysttorskbestandene er uansett bekymringsfull, spesielt i fjordene og i sør. Havforskningsinstituttets systematiske og standardiserte strandnotundersøkelser utført årlig langs Skagerrak siden 1919 viser en langvarig nedadgående rekruttering. Systematiske undersøkelser med garnfiske utført av instituttet viser en klar nedgang i fangst per enhet innsats for torsk som er ett år og eldre på de østre deler av Sørlandskysten de siste årene. Tilstanden i torskebestanden i Nordsjøen og Skagerrak, som vurderes av ICES til å ha sviktende reproduksjonsevne og høy risiko for at den ikke høstes bærekraftig, vil også ha

betydning for yngelmengden på kysten av Vestlandet og Skagerrak. Fra enkelte lokaliteter har det de siste årene derimot kommet rapporter fra sportsfiskere om betydelige fangster av kysttorsk.

Liten effekt av fisketurismen totalt sett

I forhold til totalfangsten i det kommersielle fisket av kysttorsk er fangsten til fisketuristene i bedriftssektoren så langt beskjedne, og sett under ett bidrar fisketurismenæringen i dag lite til den totale fiskedødeligheten for kysttorsken. I noen områder kan imidlertid fisketuristenes totalfangst være ganske stor i forhold til fangster i det øvrige fisket. Dette gjelder spesielt for relativt lukkede fjordsystemer med lokale fiskepopulasjoner som er relativt stasjonære, og hvor det er lav tilkomst av ny fisk. Dersom fiskepresset er høyt på disse populasjonene på grunn av at fisketurismebedriftene er mange og ligger tett, kan fisketuristene bidra til en overbeskatning.

Kostnadseffektive metoder for å overvåke fisketurismen vil være avhengig av reguleringer og andre forhold. Dersom det i framtiden blir innført registrering av utleiebåter til fisketurister, vil et slikt register kunne brukes til å skaffe informasjon om deres fangster. Slike reguleringer ville også gjøre det lettere å få en oversikt over hvor mange fisketurister som leier rom og båt privat.

Forandringer i turistenes fiskemønster

Havforskningsinstituttets intervju- og feltundersøkelser i 2010 indikerer at en stor andel av fisketuristene slipper ut eller kaster en del av fisken de fanger. Praksisen kan være økende. Dette gjelder trolig betydelige mengder av fanget torsk og sei. Det er viktig å få et anslag på andelen av fisk som ikke blir tatt i land, og andelen av denne fisken som faktisk overlever.

Undersøkelser Havforskningsinstituttet har gjort siden 2008 tyder på at fangstratene til fisketuristene er relativt stabile fra år til år, men eksempler fra andre land har vist at fisketurister spesialisere seg på målarter og fiskemetoder. Blant annet har praksisen med fang-og-slipp (catch-and-release) økt betydelig de siste årene, og våre undersøkelser i 2010 tyder på at dette også skjer i den norske fisketurismen. En grundig studie for å kartlegge denne praksisen er spesielt viktig dersom gjennomsnittlige dagsfangster tatt i land for konsum skal brukes i overvåkingen av fangstene i fisketurismenæringen, eller som en indikator for tilstanden til fiskebestandene langs kysten. Det vil være viktig å få tall på andelen fisk som ikke tas i land, siden mye av denne fisken kan være skadet og komme til å dø. For arter det fiskes mye på kan gjennomsnittlige dagsfangster per fisker, eller per båt, gi en indikasjon på hvor mye fisk som er tilgjengelig i området. Dersom gjennomsnittlige dagsfangster tatt i land blir brukt som en indeks på utviklingen i bestandene over tid, kan en økning i praksisen med fang-og-slipp klart føre til systematiske feil.

Trenger å kartlegge fritidsfisket

Selv om bedriftssektoren av fisketurismen er kartlagt, er det fremdeles store kunnskapshull å tette før hele det marine fritidsfiskeriet er kjent. Manglende ordninger med fiskekort og komplette båtregister som gjør det mulig å kontakte aktive fritidsfiskere samt en stor

variasjon i fangstmengden fra fisker til fisker, gjør kartleggingen av fritidsfisket til en krevende oppgave. Det er forskjell på fritidsfiskere som fisker jevnlig, og som også bruker redskaper som garn og line i tillegg til stang, og de mer typiske fritidsfiskerne som kanskje bare fisker med stang en gang i blant. Studier fra andre land viser at 20 prosent av fritidsfiskerne kan stå for 80 prosent av fangsten.

Norge har en lang kystlinje med et tilnærmet uregulert fritidsfiske; det gjør en slik kartlegging ekstra utfordrende. Det eksisterer imidlertid noen nøkkeltall som gir en pekepinn på hvor mange fritidsfiskere det kan være snakk om i Norge. Hallenstvedt og Wulff (2003) diskuterte dette i sitt arbeid. For eksempel bor 80 prosent av den norske befolkningen mindre enn 10 kilometer fra kysten. Tall fra SSB viser at vel 40 prosent av den voksne (over 15 år) norske befolkningen (30 prosent på Østlandet og ca. 50 prosent i resten av landet) fisker én eller flere ganger i året.

I tillegg står allemannsretten uhyre sterkt i Norge. Av land det er naturlig å sammenligne seg med er det trolig bare i Danmark at fritidsfiskerne får fiske under så frie forhold som her til lands.

En grundig vitenskapelig basert kartlegging av det norske fritidsfisket er ønskelig for å få pålitelige tall på fangstene, men så langt finnes det ikke økonomiske midler til slik forskning.

Aktuelle metoder

Med støtte fra Norges forskningsråd, arrangerte Havforskningsinstituttet i 2010 et internasjonalt symposium hvor en diskuterte metoder for å fremskaffe fangstall for fritidsfisket i Norge. Metoder brukt i Australia og Frankrike, og som er aktuell for Norge, omfatter telefonintervju og kartlegging av fiskeaktivitet (bruk av redskap, fangst etc.) til fritidsfiskere. Fra telefonintervjuene rekrutteres det et utvalg av fritidsfiskere som blir bedt om å føre fangstdagbøker. I Norge er det også anbefalt å gjøre grundig feltarbeid i et gitt antall regioner.

Referanser

Hallenstvedt, A. & Wulff, I. 2001. Fisk som agn – Utenlandsk turistfiske i Norge. Rapport fra et fellesprosjekt Norges Fiskarlag og Norges Turistråd. Tromsø: Norwegian High School for Fisheries, University of Tromsø.

Hallenstvedt, A. & Wulff, I. 2002. Turistfiske som inntektskilde. Norges Turistråd. Tromsø: Norwegian High School for Fisheries, University of Tromsø

Hallenstvedt, A. & Wulff, I. 2004. Fritidsfiske i sjøen 2003. Tromsø: Norwegian High School for Fisheries, University of Tromsø.

Vølstad, J. H., Ferter, K., Hauge, M., Nedreaas, K. og Nilsen, M. 2011a. Hva betyr fisketurismen for de lokale fiskebestandene langs kysten? Havforskningsrapporten. Bergen: Institute of Marine Research.

Vølstad, J.H., K. Korsbrekke, K. H. Nedreaas, M. Nilsen, G. N. Nilsson, M. Pennington, S. Subbey, and R. Wienerroither. 2011b. Probability-based surveying using self-sampling to estimate catch and effort in Norway's coastal tourist fishery. *ICES Journal of Marine Science*; doi:10.1093/icesjms/fsr077

Vedlegg 2

Tabell over estimert totalfangst i antall fisk (N) og vekt i tonn (t) nord og sør for of 62°N basert på nasjonal undersøkelse i 2009, med anslag på standard feil (SE). Relativ standard feil (RSE) oppgir SE som % av estimert vekt. Nedre og øvre grense for 95% konfidensintervallet er vist for vekt av totalfangstene.

Arter								
Norsk navn								
Latinsk navn	Region	N	SE (N)	Vekt (t)	SE (t)	RSE (%)	Vekt Nedre (t)	Vekt Øvre (t)
Torsk	Nord	529 633	118 440	1 586,0	348,3	22	903,3	2 268,7
<i>Gadus morhua</i>	Sør	13 129	5 447	27,0	11,2	41	5,1	48,9
Hyse	Nord	68 018	14 611	115,1	24,1	21	67,9	162,2
<i>Melanogrammus aeglefinus</i>	Sør	6 393	1 798	9,4	2,6	28	4,2	14,6
Sei	Nord	378 929	117 445	825,2	241,3	29	352,2	1 298,2
<i>Pollachius virens</i>	Sør	186 266	35 479	208,0	49,8	24	110,4	305,6
Lyr	Nord	31 703	9 213	81,1	25,7	32	30,8	131,4
<i>Pollachius pollachius</i>	Sør	17 167	3 408	21,4	4,2	19	13,3	29,6
Kveite	Nord	5 335	1 699	79,7	29,4	37	22,2	137,3
<i>Hippoglossus hippoglossus</i>	Sør	31	28	0,2	0,2	90	-0,1	0,5
Makrell	Nord	26 838	7 100	13,6	3,6	26	6,6	20,6
<i>Scomber scombrus</i>	Sør	154 211	37 698	54,4	13,9	26	27,2	81,7
Lange	Nord	21 988	6 949	68,5	26,9	39	15,8	121,2
<i>Molva molva</i>	Sør	16 321	4 209	40,4	9,4	23	22,0	58,7
Brosme	Nord	74 150	24 417	173,7	51,7	30	72,4	275,0
<i>Brosme brosme</i>	Sør	8 796	2 816	15,9	4,1	26	7,8	23,9
Steinbit	Nord	4 046	1 292	15,3	4,4	29	6,7	23,8
<i>Anarhichas</i> sp.	Sør	52	45	0,3	0,3	88	-0,2	0,8